NICOLAI MACCHELLI

TRACTATVS

DE MORBO GALLICO,

SCRIPTVS IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

AQVA NON SITIET

QVI BIBERIT EX HAC

IN AE

Venetiis, apud Andream Arriuabenum ad signum Putei. M D L V.

IVNIORES MEDICI COLLEGII MVTINENSIS Lectoribus. S.

CVM sæpius audiuissemus Nicolaum Macchellum ciuem nostrum, uirum in re Medica præstantem, de eo morbi genere, quod nostrates Itali Gallicũ uocant, disserere, cognouiscemusq; aliã curandi istiusmet morbi rationẽ iniisse, ac alij ante hac aggreßi fuerit, quæ tamen magis doctrinæ Hippocraticæ aliorumq; ueterum physicorum innitatur, quàm cuiuspiam qui de hoc morbo scripserit: rogauimus ipsum ut nostræ utilitatis gratia, scriptorem quempiam, qui hoc negotium tractandum suscepit, sumeret examinandum, ostenderetque quo delinqueret à nitida illa methodo ab Hippocrate monstrata, exactèque à Galeno tradita. Ille autem libenti animo obsequens, scriptoris, quem ipsi attulimus, dicta recensens & diligentißime perpendens, mira facundia nobis tunc indicauit quæ parum consentirent, quæque discreparent ab antiquorum doctrina. Cum uero optaremus, ut quæ semel coram narrasset nobis perlegenda traderet, ceu liberũ quoddam munus: ipse, (quæ sua est modestia,) ne laudi cuiuspiam seu uiuentis seu mortui uel minimum nominatim detrahat, omnino abnegans, aliũ potius laborem subire decreuit (cum alioqui nobis quoquo pacto satisfaciendum esset) atque breuem tractationem conscri-

*sit,quæ fulta methodo illa antiqua,omnia,quæ ad ipsum morbum spectant,persequitur,ipsius innixa rationibus atque principijs.Quæ quidem quantum ab alijs omnibus,qui de huiusmodi materia hactenus scripsere,dissentiat,uos iudices estote.*Hoc *nos impulsi huiusce nostræ artis utilitati studentes,statuimus,ut commodius,citiusque uobis ac nobis satisfiet, non scriptis, sed typis impressis opusculum hoc ædere.*Ipsum *præterea præcibus adegimus,ut libellum* RAZAE *de pestilentia quem ipse nuperrime è græco in latinum transtulit ederet, cum lues quoque hæc per contagium in genus humanum grassetur,& maximum ab utrisque immineat uitæ dispendium.*In *qua quidem re facile perspicietis haud exiguos cæterorum interpretum lapsus, uel luce clarius:cognoscetisq; quantum polleat uir hic noster tum in exponendis suismet rationibus,tum aliorum sensibus interpretandis.* Valete.

NICOLAI MACCHELLI TRACTATVS DE MORBO GALLICO

IN GRATIAM IVNIORVM MEDICORVM ALMI COLLEGII MVTINENSIS.

NOS vero cum omnia ferè quę à multis medicis huiusce tempestatis de morbo quem Neapolitanum Galli, Itali Gallicum vocant, fuere scripta, sub vnius exemplo, & eius quidem omnium celeberrimi, certisſimis argumentis, & rerum experientia reiecerimus, nunc morbi eiusdẽ naturam, & causas, & quæ se sequuntur symptomata, adhæc vero & curationes, pro vera veterum doctrina, si Deo placet, explicemus. Hic inquam morbus à loco primi contagii, & ab his qui ipsum primo suscepere, nomen est consequutus. Nam quum Neapoli primum in homines irruisset, à Gallis morbus Neapolitanus est vocatus: quum vero Galli vel per intemperantiam, & plenam viuendi rationem, vel per caliditatem eius regionis in qua præter consuetudinem versabantur, viribus infirmati, eo morbo

plusquam alii indigenæ cepissent occupari, ab Italis Gallicus est uocatus.

Hic morbus & simplex & compositus esse potest. Simplex quidē est, uel in præternaturalium intemperaturarum genere, uel in genere tantum instrumentalium morborum, uel in eo quod ad partium præternaturalem uel unitionem uel solutionem spectat. Quid enim obstat quin in corpore humano bene habito, minime excrementoso, bene attēperato, per insignem motum iuxta corpus aliud prauo hoc genere morbi inquinatum, per attritionem, per frictionem, per mutuum fotum, feruidus quidam calor concitetur: dehinc mutua spirituum emissione & susceptione prauum id uitium homini qui primo bene habitus erat, minime erat excrementosus, probe attemperatus erat, concepta iam feruida caliditate, quæ sensibiliter lædat functiones, cōmunicetur? Morbus tunc erit calida præternaturalis intemperatura: prauum illud uitium tertia quædam qualitas erit, quæ morbum nullo non tempore comitatur. Verum quod per mutuam attritionem, & frictionem, & mutuum fotum, feruido calore excitato, corpora calefacta spiritum uicissim excipiant, & ex sese emittant, aliorum omnium exemplo nulli non patet. Nam fruges

si calefiant,& legumina & fructus,& folia,& stirpes,& ligna,& cætera denique quæ calefiunt, spiritum suscipiunt & emittunt. Quo fit,ut uir morbo Gallico inquinatus,si in cõsuetudine cum munda muliere sese ei ita mutuo affricet,atteratq́ue,ut mutuo calefiant, emisso ab eo spiritu, & eodem ab muliere suscepto,mulier inquinatur ; sin inquinata est mulier,suo spiritu uitiato,uitiũ uiro impartitur. Ratiocinatio hæc sumpta est ab Hippocrate libro De Natura fœtus. Sin corpus sit excremento rum,uel male habitum,uel praué attemperatum,facilius per mutuam perfrictionem,uel fotum, uel attritionem suscepto calore, dehinc succedente mutua spirituũ emissione, & susceptione,excipit inquinamentum. Tuncq́ue in male habito uerisimile est ut uiscera iamdiu infirmata, primo inquinentur: In excrementoso humores,qui exinde naturæ facti hostiles,ab ea repudiantur,& pelluntur extra corpus,si penitus á natura superentur,scilicet uacuatione sensibus uel manifesta uel occulta:sin superentur quidem,at non prorsus,pelluntur per corpus ab hac parte in illam,donec in aliqua,quæ cæteris sit infirmior,sistant:in ea prẹternaturalem tumorem creant,quem præternaturalis intemperatura aliqua feré comitatur. Tũcq́ue

si sensibiliter lædūtur particulæ functiones, id erit uel causa tumoris, & erit simplex morbus instrumentalis: uel causa intemperaturę, & erit similarium partium morbus simplex: sin utriusque causa, morbus erit compositus, scilicet & similarium partium & instrumentalium. Quód si hostiles illi humores insignis acredinis sint participes, poterunt uná cū tumore & intemperatura aliquando non cutem solam erodere, uerum etiam subiectas partes, scilicet & carnes, & neruos, & membranas, & chartilagines, demum & ossa ipsa. Quamobrem si per erosionem tantum, & non per tumorem uel intemperaturam sensibiliter læserint functiones, morbus erit simplex partibus similaribus, & instrumentalibus communis, scilicet continui solutio: Sin merito etiam tumoris & intemperaturæ, erit cōpositus ex omnibus morborū generibus.

Solent eiuscemodi affectus tempore in alios uel sui generis uel alterius cuiusuis transmutari, simplices in simplices, in compositos compositi: intemperaturæ in intemperaturas, calidæ nimirum in frigidas, frigidæ in calidas, humidæ in siccas, in humidas siccæ: tumores item in alios tumores migrari, & tandem iidem ipsi in abscessus. Hinc factum est ut multi medici uidentes in eodem morbido

hominis ſtatu tot metamorphoſas, morbi naturã ſatis apte nequiuerint deffinire. opinantes enim ſub unico genere contineri, alii ad inſtrumentale genus, alii ad genus cõmune, alii tamen ad utrunque, nulli ferè ad intemperaturas deflexere. Nos uero non ſub uno tantum genere morbi contineri, uel duobus, ſed ſub omnibus ſimul arbitramur, Vt ipſum ubi pluribus numeris cõſtet, in hũc modum ſatis commodè posſimus definire. Morbus quem noſtrates Gallicum uocant, eſt prę ternaturalis congeries affectuum, ſenſibiliter ac multifariam lædens functiones, à qualitate uenenoſa non immunis. Vbi uero ſimplex ſit, ita deffiniri poteſt. Gallicus morbus eſt affectus præternaturalis ſeſibiliter lædens functiones, à qualitate uenenoſa non immunis. Verum cum ex notitia ſimplicium quoruncunque compoſita ueniant cognoſcenda, ſupereſt ut nos primum ſingulorum ſimpliciũ eiuſcemodi morborum naturam exponamus, ut exinde compoſitorum natura nulli non ſit aperta. Dicimus nos à diutina experientia edoctos eſſe, quòd ſi duo humana corpora, quorum unum hoc genere morbi inquinatum ſit alterum bene habet, ſeſe mutuo motibus concitatis refricẽt, iuxta accumbant, ſe mutuo foueant: caleſiunt primum, &

aliquando ita calefiunt, ut anhela uix tātum ſpiritus attrahant, ut ſatis ſit pulmonibus refrigerandis. Hac neceſsitate caloris urgente, ſpiritus hinc & inde ſuſcipiuntur, & emittuntur, ut inde ægri inquinamentum ſano homini impertiatur ac communicetur. Primus igitur affectus calida eſt intēperies. quæ, ubi primum lædit ſenſibiliter functiones, ſimplex eſt morbus. ubi uero ſecum acceſsit tumorem aliquem præter naturam, cuius etiā gratia lædantur membri alicuius functiones, iam morbus cōpoſitus eſſe incipit. Hæc enim calida intemperatura, quam præludium huius morbi eſſe diximus, niſi præſto amoueatur, pręternaturalem tumorem ad ſeſe trahit: talis enim eſt natura calidi, & uis. Is tametſi pro ratione naturalium temperaturarum, & ætatum, & humorum, cuiusuis tumorum generis eſſe poſsit, nihilominus ferè in morbi initio ex genere eſt phlegmones. Hæc ſi aliquandiu perſeueret, uel in abſceſſum uel in tumorem durum tranſit. Calida uero illa intemperatura, ſi diutius immoretur, primum ſpiritibus & ſanguine digerendis tranſit in frigidam. Hæc gignendis cruditatibus & cumulandis, in humidam nigrat. Tādem uero & iſta, deficiente idoneo alimento corpori, in ſiccam tranſit, Interim autem cruditatibus

fluitātibus hinc & inde,uarii tumores fiunt. quorum aliqui uertūtur in abſceſſum,aliqui ita obdureſcunt,ut marmorea tubercula eſſe uideantur. Perſeuerante morboſo hoc ſtatu fit hęc affectuum uiciſſitudo. Nec qualitas illa contagioſa,quam horum generum morborum inſeparabile ſymptoma eſſe opinamur,ullo unquam tempore intermittit,deſeritq́ue. Hæc eſt huius morboſi ſtatus præter naturalium affectuum congeries,ſub qua aliquando Gallicum morbum contineri dicebamus.

Singulorum cauſæ, tametſi iam obiter á nobis ferè ſint enarratæ, nihilominus nunc etiam aliquantulum fuſius explicabuntur. In temperaturæ calidæ, quæ initium eſt malorum, cauſæ ſunt,motus concitati, mutuæ reſtrictiones, mutui attritus, mutui cum accubitus, tum etiam fotus. Tumorum uero præternaturam humores á modo recedentes, ſimplicium quidem ſimplices, compoſitorum uero compoſiti. Hi uel in particula intumeſcēte generātur, uel aliunde aut pulſi,aut tracti congeruntur. Hi rurſum in particula generantur ipſius ui concoctrice laborante,expultrice uim paſſa retinentur. Pelluntur autem uel quātitate, uel qualitate,uel utraque ratione infeſti. At trahuntur per ua

cui necesſitatem, ſcilicet ne uacuus relinquatur locus. eam uero necesſitatem facit uel immodicus eius partis calor, uel alicuius appoſitim edicamenti & natura & uis. Continuitatem ſoluunt, quæcunque uel ſcindunt, uel cõtundunt, uel diſtendunt uel erodunt. Scindunt, quæ per aciem quicquid ſibi obuiat, ſeparant: in his ſunt quæcunque exterius per aciem ſecare posſunt, quæque interius prædicta ſunt ui tenuis caloris, frigoris uè. Contundunt quæcunque dura ſimul & grauia in aliquam rem ſibi occurrẽtem inciderint: in horum numero ſunt prçduri articulorum tumores, qui uicinas partes ſuis neceſſariis motionibus contundunt, laniant, lacerantque. Diſtendunt autem quæcunque per immodicam copiam à ſuo loco nequeunt contineri, ut immodici uel humores, uel flatus. qui ſi à loco continentur uel ſuapte natura, uel ex acquiſita intemperatura denſo, ui maiore agunt, tantoque maiore, quanto locus fuerit dẽſior: ſin uel natura raro, diſtendunt, ſed minus quidem, ut ſimul & diſtendant, & ex parte digerantur. Erodunt autem quæcunque qualitate acria ſunt, & ignea ui pollent. Verum ſi admodum uehementer ignea ſunt, non erodũt ſolum, ſed etiam exurunt, & cruſtas parant. Hoc in extrinſe-

cus uidemus, uidemus & in intrinsecis, tum intemperaturis, tum ustiuis succis. Hæc de causis. Iam de symptomatis singulorum disseramus.

Calida intemperatura quam inter morbos gallicos origine primam esse dicebamus, ardorem parit, aliquando in pene tãtum uel pudendis mulierum, aliquando in cute corporis uniuersi. Hæc eadem si cutem occupet uniuersam, in ipsa ruborem, nitorem, ac splendorem parit. Insuper eadem ipsa absumendis ac digerendis pilorum alimentis efficit, ut hi languescant primum, dehinc quasi semimortui colore subobscurentur, tandem uero & decidant. Interim oculi scintillant, atque illustratur. Quid? quod ob eandem caliditatem tunicis ipsorum rarefactis, spiritus ipsi uisui inseruientes, attenuati in ambientem aerem dissipantur. quo factum est aliquando, ut uisus acies nonullis sit imminuta, nonnullis uero etiam eousque sublata est, quoad amota calida intemperatura, & tunicis ad pristinã densitatem redeuntibus, non amplius immodice in ambientem digerantur, sed, prout decet, retenti commode suo inseruiãt instrumento. Hæc sunt fere istius calidæ intemperaturæ symptomata. In tumoribus præter naturam phlegmone siue in pene, siue in locis mu

liebribus,siue in inguinibus siue in aliqua quauis parte fiat,dolorem,pulsum , feruorē, & renitentiam parit , mutat'que colorem affectæ partis. Verum erysipelas quoniam ex sanguine & bile flaua admodum calidis generatur,maiorem calorem ostēdit,colorem'que cum rubro magis flauum repręsentat , quod si digito uel leuiter premas, sanguis , ut qui admodum tenuis est,statim subterfugit, rursum'que illabitur, rubrum'que colorē redaccendit.Sunt duæ aliæ inflammationes quæ de sola bile flaua fiunt,quæ si crassa sit,cutem cui subest,exedit & nonnihil subiectę carnis, & uocatur exedens herpes.sin tenuis, cutem tantum exurit, & non exest,hic uocatur herpes milliaris:utraque naturalem particulę colorem ad flauum uertit. Exedere & urere sunt morbi functiones uitiatæ.color immutatus ex genere est uitiatæ corporis qualitatis nimirum eiuscemodi inflammationū symptomata.Dolent omnes quidem , sed phlegmone omnium magis,dehinc exedens herpes,postea milliaris, Erysipelas autem omnium minus.Est & alia phlegmone,quæ cutem tantum attingit,minime uero subiectam carnem,& hæc quidem dolorem facit, & colorem in rubrum mutat,sed caret pulsu. Genus hoc inflammationis glandem penis &

locos muliebres in hoc morbo, quē gallicum uocamus, afficit non infrequenter: immo & frõtem, & partem capitis capillatam, & oris labra, & palatum & fauces. Huius sympto- mata sunt color ruber, calor immodicus, & sine pulsu dolor. Sunt & aliæ duæ inflamma tionis species, quas tametsi in hoc genere con tagiosi morbi nos earum alteram uix semel uiderimus, nihilominus quia per medici uel imperitiam, uel socordiam, uel per languen- tis intemperantiam accidere possunt, nolu- mus ipsas silentio præterire. Vna est eiusmo- di. Sãguis influens ubi abundè calidus sit & crassus, in quãcunque particulã affatim influ xerit, ulcus in ea parit cum crusta, partes ue- ro circumiacentes in inflammationem extol- lit, & per feruorem admodum sæuum dolo- rem facit. Hæc sanè inflammatio Carbo nun cupatur. cuius symptomata sunt exurere, cu- tis leuitatem uitiare, sæuum dolorem excita- re. Altera uero est, quam nos aliquando sub nostro præceptore, in pube hominis hoc gal lico morbo laborantis sumus cõspicati. Con fluebat ad locum sanguis ater, crassus, cæno- sus & feruidus, inde serositas quædam tenuis superficiales quasdam bullas excitabat cute tenus, earum quæ ab igne eleuantur instar. Quibus disruptis deprehendebatur subesse

crustosum ulcus. & hæc uero ipsa Carbo appellatur. cuius etiam symptomata sunt, immensus feruor, dolor acer, cutis inæqualitas, demum etiam asperitas. Oedema uero est tumor mollis. hunc gignit aliquando spiritus flatuosus, aliquando influens pituita. Tumor hic cum in aliis corporis partibus, tum maximè uel in articulis uel in extremis membris fieri solet. symptoma utrisque commune est, membri mollities, illius uero proprium, cutetenus perspicuum esse, huius subobscuro colore infici affectam partem. utrique citra dolorem premi possunt, sub premente utrique concauantur: uerum in illo pars depressa affatim relabitur, in hoc relabitur, sed paulatim. In tumorum præternaturalium genere est etiam Scirrhus, qui quoniam duplex est, exquisitus qui penitus caret sensu, & non exquisitus qui sensu quidem præditus est, sed ualde obscuro: hinc fit ut illius quidem symptoma sit carere sensu, huius uero hebeti sensu esse. Iam uero ad symptomata continuitatis solutionis, & continuitatis eorum quæ soluta esse deberent, discendamus. Abscessus inter ipsas nobis primò sese offerunt, qui nimirum ob id Abscessus appellantur, quòd in ipsis particulæ, quæ prius sese mutuo contingebant, nunc interclusa aliena materia, mutuo

dissi-

disſident. Materia eſt uel humiditas quędam, uel ſpiritus flatuoſus. Hæc quidem & diſtendendis particulis à quibus continetur, & ipſis aliquando erodendis, dolorem ſemper infert: tunc uero magis, cum ſuppurationis tempus inſtat. Nam circa puris generationem, dolores & febres maiores fiunt, quàm dum generatū eſt. Dolor igitur utrorūque cōmune eſt ſymptoma. Præterea & alia ſymptomata eſſe poſſunt, et penes qualitatem affectæ partis immutatam, ſcilicet uel calorem, uel frigus, uel duritiem, uel mollitiem, uel leuitatem, uel aſperitatem, uel colorem ſiue magis album, ſiue cinereum, ſiue liuidum, ſiue nigrum, omnia ſcilicet pro ratione uel quantitatis, uel qualitatis materiæ quæ in abſceſsibus continetur. Cōtigere etiam aliquādo in hoc morbi genere ulcera quædam in penis glande, & in interna parte præputii operientis, quæ per negligentiam uel medici uel languentis ita inuicem coaluere, ut nullo pacto præputium a glande diduci poſſet. cuius quidem præternaturalis unitionis ſymptoma præcipuum impedimentum eſt coeundi: affectus autem eſt unitas eorum quæ naturaliter ab unicem ſoluta eſſe debuere.

Sunt p̄terea tria alia ſymptomata, quę tūc potiſsimum deteguntur, quando morbus

iam toti corpori est communicatus. Primum est grauitas scapularum. Secundum est iugulorum & summorum humerorum dolor, immo aliq̄do & brachiorum, & crurium. Tertium est faucium rubor & calor. Grauitatē scapularum à substantia uitiosorum humorum scapulis incumbēte oriri opinor: Dolorem autem ab eadem vel simili substantia, sed altius quidem infixa, in membranis scilicet, à quibus ossa operiuntur, & in tendonibus musculorum qui ad eas partes peruenere: quæ tanto tenuior quàm illa esse debet, quanto meatus tendonum & membranarum meatibus carnium sunt angustiores. Verum quoniam ii dolores noctu ingrauescunt, mitescunt uero luce proxima: Sunt qui dixere, id primum noctis humiditati acceptum ferri, inquientes ab ipsa internas humiditates augeri atque agitari. Nos uero augeri quidem humiditates ab noctis humiditate posse non negamus, agitari autem nequaquam. Humiditas enim inefficax. Dicunt secundo, Naturalem calorem noctu introrsum reuocari, humores commouere, dolores ex eorum commotione exacerbari. At nos arbitraremur naturalem calorem, ubi ad uiscera reuocatur atque unitur, uim maiorem concipere, & melius humores frēno cohibere. Quamobrem

nos potius aliter diceremus, ſcilicet corpus à noctis frigiditate denſari, digeſtionem acriũ uaporum inhiberi, immo potius cogi atque uniri, & inde membranas, oſſium operimenta ui maiore erodi. Nihil uero ad rem ſpectat id quod aiunt, ſcilicet humores à quibus gallicus excitatur morbus, ut plurimum frigidos eſſe: quia adhuc ſupereſſet quærere: cur frigidi humores noctu quàm interdiu magis uexent. Quòd uero per corporis denſitatem à noctis frigiditate acres uapores intus retineantur, indicio eſt, quòd ex leui linteorum caliditate ac fotu circa dolentes partes nonnihil miteſcit dolor, dehinc perſeuerante calefactione ac fotu augetur. quoniam leuis caliditas ac fotus corpus rarefacit: uehemens ac diuturna præter hoc quòd acredinem auget, plus acrium uaporum auget quàm digerat.

Fauciũ autem calorem & ruborem excitat influxus ſanguinis feruidioris. Nũc uero de præſagiis agendum.

Sunt qui affirment neque à Galeno, neque à quoquam antiquorum in hoc genere morbi præſagia quærenda eſſe, morbum hũc nouum eſſe aſſeuerantes. Sed oh rẽ nefariam & penitus pernitioſam, ſcilicet diſcipulos à uera ueterum ſcriptorum doctrina auocare, ad ſeſe & ad inania fabulamenta per

trahere. Verum mihi dicant quæso, quid in hoc genere morbi, quod nouum esse centies dicere non erubescunt, reperitur, cuius Hippocrates in præsagiis & prædictionibus, & consequenter Galenus in ipsorum expositionibus non fuerit memoratus? Præteriere ne ipsi silentio ulcera recentia, uetera, mollia, prædura, benigna, maligna, lutea, liuida, nigra, humida, sicca, & quouis modo intemperata, immo & alta, & quæ cutem tantum afficiant? Tacuere ne cuiusuis generis intemperaturas? simplices, compositas, cum materia, sine materia? Tacuere ne tumores præter naturam? duros, molles, mucronatos, non mucronatos? introrsum, uel extrorsum errumpentes? Tacuere ne suppurationes uel internas, uel externas? Atqui hoc mihi saltem non negabunt, Vnicam scilicet omnis præsagitionis radicē esse, cuius Hippocrates in ipso statim præsagiorum initio est memoratus, quando secundum nostram interpretationem dixit: Morborum igitur eiusmodi naturas non ignorare est opus, quātū scilicet supra corporum uires emmineant. Sed quid aliud tādem est hoc, quàm morbi uires cum corporum uiribus comparare? Morbi autem uires constāt ex eius substantia, ex præstantia affectæ partis, & ex eius malitia. Quæ nimirum ex sym-

ptomatis dignosci possunt. At uires languentis cognoscuntur ex functionibus trium generum facultatum. naturalis, vitalis, animalis. Naturalis sicut quadruplex est, ita quadruplices sunt ipsius functiones, scilicet alimenti attractio, retentio, mutatio, & superflui excretio. Harum uero robur dignoscitur ex habitu corporis primum. Qui si bonus sit, hasce functiones ualidas esse ostendit: sin ad summum attingat bonitatis, iam non caret uitio & est periculosus: non enim in eodem consistere potest, nec in melius proficere, reliquum igitur est ut in peius. Verum si malus sit, uel gracilis, uel tumens. si gracilis, corpus ἀτροφίᾳ laborare significat: sin tumens, plus attrahi atque retineri, quàm immutari atque excerni ostendit ille tabem præsagitur, hic vero aquã intercutem. Sed quanam alia ratione ex vrinis præsagimur, & alui excrementis, ex vomitionibus, ex sudoribus, ex sputis, ex nariũ mucis, ex ceruminibus, ex lachrimis, ex saniebus, ex pedendo, ex sternutando, ex ructando, quàm vt robur, aut infirmitatem huiusce facultatis indicemus? Quanam alia ratione spirationis frequentiam, raritatem, magnitudinem, frigiditatem, & facilitatem, sed & pulsuum vehementiam, obscuritatem, & mediocritatem exploramus, quàm vt ostendamus

fortitudinem,aut imbecillitatem vitalis facul tatis? Quid enim aliud ex decubitu præsagimur, ex oculis,& alio quouis sensus instrumento,siue communi, siue proprio, ex dentium stridore,ex conuulsione,ex manuum gesticulatione,ex pandiculatione, ex appetentia,vel inappetentia,vel appetentiæ prauitate,ex constantia, vel inconstantia rationis, quàm vt demonstremus,quæ sit vis facultatis animalis? Hæc est vera veterum medicorum præsagiendi ratio,non in antiquis morbis solum,sed etiam in his,quos isti nouos vocant,nec vlla est alia: quam summe opto, & spero,vt Deo optimo bene iuuante, tandem totis viribus amplectantur. De symptomatis autem fracturarum,ruptionum vasorum, & vulnerum,non est vt verba faciamus: quoniam ad morbum hunc,quem gallicum vocamus,nihil spectant. Reliquarum vero solutionum continuitatis symptomata abunde exposita sunt superius,cum de symptomatis tumorum prēter naturā agebamus. Iam vero tempus est vt ad curationem singulorum transeamus,ab calida intēperatura auspicati.

Calida intemperatura,quæ inter hęc morborum genera primas partes habet, vt facile cognosci potest,ita & curari. Curatur autem per suum cōtrarium,scilicet per frigidam in-

temperaturam remediorum. Hæc autem cum altera sit qualitatum actiuarum, facile sese cor pori insinuat. Vno igitur aut saltem altero die hæc intemperatura corrigetur, si quis pro be & vt decet suam sibi contrariam admoue rit, atque opponet. Admoueri potest exte rius & interius: Exterius, per qualitatem fri gidam aeris ambientis, per lauacrum, per illi tiones, & per ea, quæ apponi possunt, Græ ci ἐπιθήματα appellant: Interius, per eundem aerem qui inspiratur, & qui dilatatione arte riarum trahitur in ambitu corporis uniuersi, & per ea quæ ore ingeruntur: ea uero sunt, ci bi, & potiones, & frigida medicamenta. Do mus igitur ad aquilonem spectet, ad frigi dum permutetur frigidis irrigationibus, flo ribus, herbis, germinibus, fructibusq́. Tepi do dulci oleo illiniatur: dehinc ieiuno uẽtre, & purgatis alui excrementis, balneũ ex aqua dulci temperata intret, in eo aliquandiu uer setur: cum'que exitum apparat, sese in frigi dam demergat, uel ex frigida irroretur: de hinc linteis mollibus detergatur, cubile in tret, modice quiescat: postremò cibum capiat ex frigidis holeribus, ex teneris & arenosis pi sciculis, ex acetariis & frigidis intrictibus, & cum modico sacchâro poscam bibat, uel fri gidam aquam, si ei insueuit, uel etiam cotonei,

vel punici mali succum. Quód si, his peractis, adhuc magnum & frequens spiret, cordi frigida potestate apponantur. Hac enim demum ratione quicquid aduentitii caloris residuum est, illico summouetur, nec amplius phlegmonem expectare oportet siue in inguinibus, siue in pudendis fore. tutoq; poteris affirmare te morbum sæuissimum in prima sui origine iugulasse.

Verum si, antequám ad languentem accesseris, calida illa intemperatura phlemonem iam, siue in pudendis, siue in inguinibus excitarit, nec dum ea suppuret quidem, sed cruda existens fluxiones undequaq; ad sese conuertat, excipiatq;: Tu habita prius ratione uiriũ ægrotantis, nec non temperaturæ & naturalis & per consuetudinem acquisitæ, & ætatis, & qualitatis ambientis, & neque non tempóris, quo morbi summus uigor expectatur: ita uiuendi formam institue, ut languens interius refrigeretur, exterius modicé calefiat, ne per frigiditatem ambientis mala morbi qualitas ad uiscera repellatur: ita nutriatur, ut uires summum morbi uigorem possint expectare. morbi vero causa minime augeri possit. Hac uictus ratione instituta, quoniam in foribus est morbus ingens, & sæuus ualde, si languentis vires, & ætas ferunt, venam ape-

rito,non ex superioribus aliquam,ne vitium ad viscera comportetur,sed ex infernis, siue in poplitibus,siue in malleolis. Quantitatem sanguinis uacuandi præscribant plenitudo, corporis robur,ætas,ambiens aer,anni tempus,cœli status,& regio. Antea uero cauendum nequid crudum resideat in intestinis, siue humor,siue cibus. Tale autem siquid insit, prius educendum est,uel leui sublutione, uel glande,uel cassia,uel manna, uel lactis sero. His ita peractis,crura quotidie uacuo uentre linteis asperis & calentibus fricentur, vincula supra malleolos,& poplites adigantur, cucurbitulæ fęmoribus apponantur,nihil omittatur, quod influxum sæui huius morbi ad uiscera possit inhibere. Quæ omnia sunto communia omnibus inflammationibus pudendorum & inguinum, de quibus agemus consequenter. Atque interim loco affecto nō repellentia quidem apponi debent,(quod cęteris quidem fluxionibus est commune, quatenus scilicet sunt fluxiones,) sed quæ trahūt, quæq; in halitum digerunt,ac maturant. Constant hæc ex pinguedinibus,ex coctis radicibus althææ, bryonæ,bulbis liliorum,ex pinguibus caricis,similibusq;. Quod si uel myrrham,uel bdellium, uel ammoniacum addideris; trahent quidem magis, nec suppuratio

nem inhibebunt. Tu ex aliis simplicibus medicamentis potestate his similibus alia composita tibi ipsi parare poteris, prout locus, & temporis occasio expostulabunt. Dum hæc peraguntur, nulla intercidat dies, qua aluus non leuiter stimuletur siue leui sublutione, siue glande: quò nimirum intestinorum uis retentrix ex humidis & pinguibus nonnihil quodammodo laxetur, atque infirmetur: & natura, quæ humanum corpus regit, insuescat eò suas superfluitates deriuare. Hoc uero perpetuum esto in gallici morbi curatione. Id uero etiam ut commodius & exactius fiat, singulis diebus aliqua potio uentri uacuo est propinanda, quæ in primis infrigidet, & detergendis & secandis succis corpus fluidum reddat, immo & bonam aluum faciat. Parantur hęc ex decoctis passularum, myxariorũ, intubi, cicerbitæ, & similibus: Quibus decoctis si addatur uel syrupus acetosus, uel oxyzachara, vel de acetositate citri, præter hoc, quòd bonam aluum faciemus, sistemus humorum fluxiones, & humores dominio naturæ subiiciemus, & obstructa aperiemus, & quicquid reliqui est calidæ illius intemperaturæ, adimemus. Verum si phlegmone transeat in abscessum, quoniam tunc partes phlegmone affectæ ab inuicem diducuntur, & materia

ſubintrat aliena,dolores augentur,neque nõ & febres,modo præceſſerint,ſin non præceſſerint,tunc maxima ex parte excitãtur. Quæ vero ſubintrat materia,uel naturam affectæ partis ſuperat,uel ab natura ſuperatur. Si ſuperat,uel retrocedit,& per totum corpus ſpargitur,ut uiſcera & reliquas corporis partes malo hoc genere morbi inquinet, uitietq́;.& tunc primum humeris ingens pondus imponitur,ut plumbi magna moles ſibi incumbere uideatur.dehinc paulo poſt dolores iugula & ſummos humores inuadũt,qui uix paululum interdiu remittuntur, noctu inualeſcunt. dehinc conſequenter incipiunt fauces rubere,incaleſcere,dolitate, deglutio laceſſiri uox rauceſcere. Sed hic non eſt locus,in quo de morbi communicatione ſit agendum. Ad phlegmones igitur abſceſſs reuertamur. Dicebamus abſceſſus materiam,contra naturam uictoriã obtinere, uel ab natura ſuperari:obtinere uictoriam,quando uel retrocedit, & toti corpori communicatur, uel naturam affectæ partis corrumpit,& emortuam, & ſenſibus carentem reddit,hoc erat quod nobis ſupplendum fuit. Gangrænam hunc affectum uocant,quem nos quidem, quoniam raro in gallico morbo fieri accidit, ſilentio præterire decreuimus. Sin natura materiam ſu-

perat,uel prorsus exacte,uel non exacte quidem,si exacte,illam quidem fundit, dissipat, discutit,in aerem ambientem uertit, nec amplius gallici morbi timor est reliquus:sin non exacte,illam ad semimalam naturam mutat, scilicet in pus. Tuncq; pro uictoriae ratione mitescit dolor, durities remollitur, renitentia,rubor,& calor remittuntur, omnia fiunt leuiora.Cum vero pus iam genitum est, cessat dolor omnis, & iam tempus instat aperiendi, nisi sponte,erosa cute,foras pus errũpat, prodeatq;.Si igitur spõte non errumpat, scalpro aperiatur,sanguis prodire sinatur pro uirium ratione,dehinc cohibeatur oui candido.Pus uero si album sit,leue,& aequale,nihil est quod timeamus, neque gallicũ morbum quidẽ,modo probe & ut decet expurgetur. idquod fiet, si pro modo sordis detergatur, siccetur pro modo puris. Verum inter siccandum ratio habeatur non temperaturae solum languentis,verum & aetatis,& sexus,&. qualitatis aeris ambientis,immo & temperaturae affectae partis. Nam non solum qui per naturalem uel acquisitam ex consuetudine uiuendi temperaturam,& qui per aetatem, & sexum sunt sicci, sicciore egent medendi ratione,quàm qui humidi:Immo etiam ii, quorum pars affecta per naturam sicca est, adhuc

multo magis medicamentorum ui egent sic-ciore, quàm ii quorum pars affecta humida est per naturam. Atqui in detergendo sensus acuitas, uel hebetudo particulæ laborantis operi modum definiunt, ac præscribunt. siquidem quæ acutiore est sensu, optat deter-gẽtia mitiora: quę hebetiore, fortiora. Sed neque in caui ulceris curatione uictus ratio contemnenda. eget enim cauum ulcus alimento quod qualitate & quantitate modum seruet. siquidem alimẽtum, quod per qualitatem à modo aberrat, si immodicè calidum est, sordem & saniem acres reddit. si immodicè frigidum, ulcus impallescit, aut liuet, nigricat uè, alimentum non probe concoquit, in sui substantiam non immutat. sin humidum nimis, ulcus & humescit, & sordescit. sin siccum nimis, etiam ulcus ipsum siccescit, & priuatur alimento, quo deficiente, labra fiunt gracilia lori instar, dehinc pallida, liuida ve. Verum si alimentum per quantitatem à modo deficiat: si sit nimis multum, ulcus fit excrementosum: sin paucum nimis, squallet & priuatur alimento. Tametsi uero alimentum utrăq; ratione optimum in cauum ulcus deferatur, nihilominus, nec quod deest carnis aggenerabitur, neque ulcus æquabitur, nisi cuiq; ex subiectis ulceri particulis sua insit temperies

naturalis. ipsa enim est quæ alimentum ad sese trahit, tractum tandiu retinet quoad immutet, & suo subiecto assimilet uniatq́. Quã obrem siqua particula sit immodice frigida, quoad satis est, calefiat: si calida, refrigeretur: si sicca, humefiat: si humida, siccetur: pariterq́ si calida & sicca, frigefiat & humectetur. sicq́ de aliis compositis ad proportionẽ, habito semper respectu ad temperamentum suæ ipsius sanitatis. Quod si præteriit, nunc ipsum quærere non est opus, sed quod adest, seruari debet. Verum quoniam in curatione caui ulceris, siccantium & detergentium fecimus mentionem, multa autem sunt eiusmodi: non alienum fuerit horum aliqua ad memoriam reuocare. Siccant igitur sine morsu in simplicibus olei fex, oleum dulce sine sale lotum: fermentum, quod præterea ex imis trahit, digeritq́: cerasi gũmi, cyperi radix, sapa, myrrha, sarcocolla, stibium, tragacanthum, terra omnis, maximè si sit lota cadmia, tutia multotiens lota, calx lota, & oui tum album tum lutaum. immo et radix bryonię, & asphodelli, magis uero & ipsius cinis. adhuc uero & omnia metallica, & lapidea & terrena. In his omnibus siquid est quod per acredinem sit suspectum, id toties aqua omnis qualitatis experte lauetur, quoad acredinem, quam gustu

deprehendere poteris, amiserit. Detergunt autem testę quoruncunq; animalium testa in tectorum, mel, radix bryoniæ, aristolochia. asphodelli radix, succus absynthii, staphis agria, elleborus uterq;, marrubium, propolis, Mastiche, terebinthina, sagapenum, cucumeris agrestis radix, beta, terra chia, & samia, exustum cornu ceruinum & caprinum, & quicquid inuenire possis vel nitrosum vel amarum. Vlcerum vero sordem sine morsu purgat, quicquid dulce est, & tenues partes habet, velut eruum, hordeumq;, & fabæ. Tu ex his & multis aliis similibus sumptis indicationibus ex naturalibus, non naturalibus, & ex his quæ sunt præter naturam, poteris tibi ipsi composita medicamenta comparare, quæ naturæ caua ulcera implenti & æquanti per hasce binas facultates opem ferent: Nec te quidem huic certissimæ rationi & stabili fulcro nitentem fallent. Verum deinceps medicamenti compositi vim & potentiam ex languentis sensu poteris coniectari. Nā si appositum vlceri adeo momorderit, ut ægrotus ipse se uim ipsius sustinere non posse affirmet, certus fies nimium detersisse. Quod si uim ipsius non senserit, non satis detersisse cō iectator. Siccandi autem uis & modus & ex quantitate puris elicies, & ex naturali tempe-

ratura corporis uniuersi & affectę partis, praeterea ex aetate, sexu, ambientis qualitate, &c.

Iã vero ad erysipelas descendamus. Si igitur calida illa intemperatura, quam initium & veluti carcerem esse diximus, unde hic gallicus morbus promouetur, erysipelas euocarit, siue in pudendis, siue in inguinibus, siue in pube, (Ad haec enim loca fluxiones primo immitti solent,) siue purum sit erysipelas siue phlegmonem secum adiunctam habeat, omnino eadem ferè methodo curari debet, qua phlegmonem curari dicebamus. scilicet vt fluxionem quidem ita inhibeamus, vt si fieri possit, nihil ad superiora, idest ad viscera repellatur. Mittatur igitur sanguis ab infernis venis, fricentur crura à foemoribus ad extremos pedes, supra poplites & malleolos uinciantur, affectus locus lauetur saepe ac foueatur posca admodum diluta & tepenti, dehinc leuiter detergatur, consequenter vero iterum ac frequenter ex unguento rosaceo Galeni actu frigido foueatur, modus apponendi fuerit, quoad ex refrigeratione senserit leuamentum. Quòd si calida illa intemperatura flauam bilẽ acciuerit crassum feruidamq́, & inflammatio in iam dictis locis vel in eorum aliquo sit oborta, haec nõ cutem solam ex est, verum etiam aliquid subiectae carnis, quam

Her-

herpetem uocant exedentem. Hanc igitur curare aggrediamur. Influxio, quantum fieri poteſt, trahatur in infernas partes, nihil in ſupernas refluere permittatur, de partibus inflammatis nihil repellatur. Quoniam igitur magnus morbus eſt, & adhuc maiorem fore ſuſpicamur, aperiatur ex inferioribus venis aliqua, ſanguis dematur pro ratione virium, ætatis, temperamenti, ambientis aeris etc. crura, ut dictum eſt, fricentur, vinciantur. cucurbitulæ fœmoribus apponantur. Quoniam vero ſuperius, cum de cura phlegmones agebamus, dictum fuit, aluum eſſe extimulandam leuibus ſublutionibus glandibusq́, potionibus eſſe leniendam, corpusq́ ſimul eſſe refrigerandum, & per eaſdem motus humorum ſiſtendos eſſe, uias eſſe aperiendas, & exemplum poſuimus alicuius eiuſcemodi potionis: neceſſum non eſt ut eadem in curatione reliquarum inflammationum repetamus. ſunt enim hæc omnibus eiuſcemodi inflammationibus communia. Verum herpes exedens illud etiam cum eryſipelate commune habet, quód refrigerari poſtulat, verum non pariter atque eryſipelata humectari, Immo refrigerari quidem, & inſigniter exiccari. Quamobrem non ei conferunt diluta poſca, & vnguëtum roſaceum, & ſuccus la

ctucæ,& intubi,& palustris lenticulæ,& sem peruiui,sed statim folia rubi contusa,& canini rubi,& arnoglossi,dehinc vero & lens addi potest. Interim vero & farina hordeacea, & mel. At supra locum ulceratum satisfecerint quæcunque detergunt, siccantque. superius eorum syluam adnotauimus. Tu ex his, spectans ad ea quæ ibi diximus, poteris tibi ipsi composita comparare. Verum si per imperitiam medici, uel per ægri intemperantiam putredo ima petierit,& latius pabularit,tu globulis illis utitor,qui ad Polyidem, vel ad Pasionem, uel ad Musam, uel ad Andronem referuntur. Illos vero soluito vel ex passo liquefaciens,vel ex uino albo tenui, & subadstringente: semper in memoria habens temperiem & ægri,& affectæ partis, nec non & reliqua,quorum superius fecimus mentionem,ad quæ videlicet vires medicamentorum temperabis. Forte etiam cogeris ignito uti ferramento,id quod nec te decipiet quidem,modo id affectæ parti tutò possis admouere,quod nimirum magna difficultate & locis muliebribus,& palato, & faucibus admouetur. Atqui si per ægri timiditatem, uel per loci affecti angustiam, & cauernositatem eo vti nequeas,vteris mysi,& chalcitide, vel sori,vel calce, vel arsenico, vel sandaracha: ea

excipito vel passo, vel vino, vel mulso vel aceto mulso: vel etiam vti poteris composito illo medicamento, quod refertur ad Aegyptios, habent enim & hæc igneam potestatem. Succedit inflãmationis quartum genus quòd cutem vrit, circum circa bullas excitat, tamen subiectas partes non attingit. Hoc genus inflammationis semel vidimus nos cum morbo hoc gallico commisceri. Cum superiore id commune habet, quòd refrigerari & siccari postulat: at minus quidem quàm illud, quoniam partes cuti subiectas, nisi admodũ diu perennet, minime afficit, sed cutem tantum. Propterea his per illitiones quæ ex Glaucio fiunt, satis fiet, id Memithe nostrates uocant. soluitur ex aqua, cui si non satis fecerit, acetum addi potest. Huic etiam affectui prosunt plantaginis & solani succus. Quod si tẽporis diuturnitate subiectas cuti partes inuaserit, tunc confugiendum erit ad curationem herpetis exedentis. Verum quoniam morbi longitudine solet mala huius morbi qualitas visceribus communicari, iam tunc purgationum ratio habenda uenit. Quod .n. tarda mali curatione toti ferè corpori ẽ impartitũ, desinit iam suspectũ esse. & nos quidem hactenus purgatoriorum medicamentorum usum declinauimus, ne forte per ipsa ui

tiati succi gallici morbi ad viscera traheren-
tur, nunc vero malo ipsis communicato abit
suspitio. sed de hoc aliàs. Nũc ad Phymata
idest ad tumores illos paruos, qui ferè puden
da primum, dehinc reliquas corporis partes,
maxime vero frontem, & mẽtum, & partem
capitis capillatam, neque non & palatum, &
fauces obsident, descendamus. Hæc dũ adhuc
tantum pudendas partes male habent, non
omissis reuulsionibus ad infernas partes, de
quibus iam semel & iterum locuti sumus, his
quæ tenui substantia constent, & in halitum
digerant, excuti, atque curari debent. scilicet
fotibus, illitionibus, & cataplasmatis. In eo-
rum classe sunt oleum uetus, oleum cedrinũ,
oleum rosaceum, oesipus, leonis adeps, pardi,
hyenæ, vstum abrotanum, uitex, bryoniæ
radix, aristolochia, sicca plãtago, radix aspho
delli, radix rubi, radix glycyrhizæ, amõmũ,
asari radix, sales, flos salis, nitrum, arsenicum
vstum, sulphur, melãteria, mysi, æs, sandix, se
piæ testa exusta, & exustæ lanæ: insuper opo
balsamum, terebinthina, & propolis, & gũ
mi, & mastiche, & euphorbium, & fermen-
tum, multaq́ alia, quæ longum esset enarra-
re. Tu vero ex horum aliquibus fotus, & illi
tiones, & cataplasmata poteris comparare,
modo temperaturæ corporis uniuersi & affe

ctæ partis,& ætatis,& sexus,& qualitatis ae-
ris ambientis , & naturæ morbi non desinas
memorari. Verũ si aliqua ex his non excu-
tiantur,sed in pus uertantur,fiunt ulcera quę
dam rotunda,subdura, & prærubra , Græci
σύκα uocant,nos vero ficus.hæc maligna sunt
& insigniter siccari postulant. Prosunt vero
medicamenta,quæ ex alumine scisso conficiũ
tur,& ære usto,& taurocolla, æquis portioni
bus,& duplo horum ex æris squama,ubi exa
cte trita fuerit ex aceto, & illita. quod si ni-
mis momorderit,pro aceto , posca utitor. sin
adhuc nimis mordeat,uino subadstringente
uice poscæ,acuitatis enim sensus habenda ra
tio.Conferunt & halecularum exusta capita,
& assati bulbi,& cinis aceto mixtus. Quod si
spargantur per cutem corporis uniuersi,utē-
dum eadem medendi ratione,scilicet euocati
ua, sed ex alio principio.In priuati membri
phymate mali uitiũ ne in uiscera serperet,ten
tabamus euocare,in phymatis totius corpo-
ris euocamus, ut operi naturæ opitulemur.
scriptum est enim: Vndecũq; natura repit,in
de ducere oportet per conuenientes regio-
nes. Conuenientissima autem regio est cu-
tis,quæ corpus nostrum ambit. suapte enim
natura emunctoriũ est corporis uniuersi.Cu
tis igitur rarefacienda lenibus frictionibus,

ventre vacuo,illitionibus euocantibus inun-genda,in hypocaustis diu ac frequenter, quò abundè sudet immorandum,cucurbitulæ ini bi toti ferè corpori affigendæ,& pro uirium robore,ætate etc. scarificanda est cutis, dehinc sapone detergenda,tepida abluenda, & cum exitus apparatur, linteis tepidis siccanda. vlcuscula postremo præscriptis illitionibus,vel similibus facultate,illiniēda. Verum quoniam diximus phymata quæ per cutem corporis uniuersi sparguntur, pariter atque illa quæ pudendas tantum partes occupant, per cutem digerenda esse,atque excutienda, sed ex diuerso tamen principio:siquidem pudendorum phymata ideo digerenda per cutem esse,ne eorum materia ad uiscera retrocedat: hæc vero,quò naturæ eò mouenti opitulemur,atque foueamus.Quocirca Hippocratis authoritatem adduximus,scilicet. Vndequaque natura repit etce. Quidam obiecit neque ineptè quidē inquiens,tantā excrementosam materiam corpori inesse posse, ut nisi saltem leui purgatorio medicamento minuatur,uix phymata ipsa nisi admodum longo temporis spatio sanari posse. Subiit statim alius quidam, obiiciens Galeni authoritatem,qui alopeciam(in qua nimirum,sicut & in hisce tuberculis,natura mouet ab nobilio-

ribus ad ignobiliores partes humorem uitia-
tū) curat purgatione .eadem igitur ratione,
inquit,& in phymatis purgare licet. Nos ue
ro hisce argumentis respondere posse arbitra
mur in hunc modum. Natura cum in alope
cia & phymatis mouet ad cutem humo-
rem uitiatum,is humor non pariter utrobi-
que est vitiatus.nam in illa vitiatus est per
prauam qualitatem manifestam, scilicet per
acredinem erodentem, atque exedentem: in
his uero per prauam qualitatem & occultam
& manifestam. Quamobrem primum casus
sunt diuersi.Preterea in utrisq; hisce motibus
abinternis ad externa, natura vel spōte mo
uet vincens humorem,quem mouet,vel non
sponte quidem,sed per modum symptoma-
tis., idest impulsa, & uim passa ab humore
quem mouet.si sponte quidem mouet, & ob
tenta uictoria supra humorem,sibi opitulan-
dum est ac fauendum,& inde ducendus est,
quo natura ipsum inclinat,cum regio sit opor
tuna.neque timere oportet vel alopeciæ vel
phymatum incrementum. nam uincente na
tura humorem,is iam coctus est,& ad medio
critatem suæ substantiæ,& suæ temperaturæ
reductus,iam non amplius mordax est, nec
immodice crassus est,ut sub cute possit retine
ri,alioqui a natura non uinceretur. tuto igi-

tur eò trahi poteſt,cum iam depoſita craſſitie ſub cute non immoretur,ſed vel in ſudorem manifeſtum,vel in halitum immanifeſtum digeratur,& in ambientem disſipetur. Quòd ſi natura non ſponte,ſed per modum ſymptomatis,ideſt extimulata & uim paſſa mouet,id illi euenit,vel per humoris vitiatam qualitatem,vel eiuſdem quantitatem,vel utriuſque ratione. Statue igitur naturam utraque ratione extimulari,ad hunc enim modū uis naturæ illata magis apparebit. Tunc vero vel ex eo humorum motu ſuſpitio erit alicuius uehementioris morbi quàm ſint phymata ipſa, vel alopecia,puta vel lepræ,vel elephantiaſeos, vel cancri, vel gangrænæ, & ſimilium pernicioſorum malorum: vel nulla talis eſt ſuſpitio. Si autem tale aliquod pernitioſum immineat,humoris motus non ſolum remittendus eſt & retardandus,verum etiam inhibendus. Quòd ſi dixeris, Vndecunq; natura repit, inde ducere &c. Dicimus Hippocratis theorema perpetuo verum eſſe, cum natura ſponte mouet,non impulſa,non uim paſſa. aliàs nequaquàm ſemper. Medicus enim perpetuo imitator eſt naturæ ſponte agentis, nō extimulatæ,neque in furorem actæ. Verum ſi nihil aliud ſæuius expectatur: ſi per quantitatem ſtimulatur,quantitas eſt demenda, ſiue

multis admotis cucurbitulis & scarificatis ipsarum locis, siue ciborum abstinentia, vel ciborum parcitate, siue frictionibus, siue externis illitionibus: si per qualitatem, ipsa per contrariam qualitatem est corrigenda. Hoc vero est coquere humorem, & ad mediocritatem sui temperamenti & substantiæ reuocare. Quæ ubi feceris, tunc intēdito ad naturę motum, qui si fit ad cutem, tu pariter per cutem euocato. Is enim motus iam est naturæ sponte agentis, non amplius extimulatæ, nam humor ad mediocritatem & substantiæ & temperamenti est reuocatus. Sin natura coctum humorē quiescere sinit, tu moue ipsum, si natura mouere deberet, ac non mouet quidem, moue inquam, siue per medicamentum purgatorium, scilicet si purgandus humor aluo sit uicinior, & viæ ad ipsam aluum sint paratę. id quod est corpus fluidum esse, vt dicebat Hippocrates: siue per vomitorium, si in ventriculo fluitet, atque innatet: siue per medicamentum quod vrinam cieat, scilicet si humor sit supra iecur, ac nō admodū sit multus. Subscribunt hæc doctrinæ magni Hippocratis, neque Galeno vel tantillum aduersantur.

Nūc vero ad binas alias inflammationes, quæ ex genere sunt carbonum, diuertamus. Hæ eisdem fere indicationibus curationem

expoſtulant,quibus & exedens herpes. ſcilicet vt vlcus qua parte eſt cruſtoſum,vehemẽtibus ſiccetur medicamentis,at tanto mitioribus quidem,quanto minus ima petit,ac depaſcit. Verum per ambitum cruſtoſæ partis apponantur quæ refrigerent,ſiccentq́. Globuli igitur & Andronis, & Paſionis,& Polyidæ ſoluantur,non ex paſſo quidem neque ex vino neque ex poſca,ſed ex aqua vel ex ſuccis ſiue ſereos,ſiue plantaginis,ſiue ſolani.In ambitu autem vel eædem herbæ contuſæ apponantur, vel earundem ſucci,vel etiam cataplaſma ex erui farina,& aceto mulſo. Verum cum abſoluerimus curationes omnium ſolutionum continuitatis,quæ contingere ſolent in hoc morbi genere,nunc curationem inſtituamus vnitæ ſolutionis. Dixeramus ſuperius,aliquando in hoc morbo euenire,ut per vlcera glandis penis & præputii,ita inuicem coaleſcant,ut nullo pacto diuelli queant, & eo maxime ſi tumet penis. Quamobrem primum particulam tepidis,quó tumor remittatur,foueri oportet:dehinc pinguibus irrigari,vt renitentia ſubſidat,& vlcuſcula de integro ſuppurentur.Interueniente enim pure, vnitæ partes ab inuicem ſeparantur.Hic profecto curationis modus vnitam ſolutionem ſanat,promouet autem continuitatis ſolutio-

nem. Alius vero curandi morbus est, vt citra puris generationem partes præter naturam vnitæ, scalpro separētur. Atqui nihilominus particulam affectam fotibus tepidis, irrigationibus, & illitionibus præparare oportet. Id quod neque citra prouocationem vlceris assequi licet. Nūc ad Oedema transeundum. Tumorem hunc per binas causas, a quibus prodit, duplicem esse dicebamus, flatuosum vnum, alterum pituitosum. Ille in his qui ex aqua intercutem male habent, vel in tabe, vel in alio malo habitu in cruribus & pedibus oriri solet, potiusq; symptoma, quā morbus debet appellari. Quamobrem de ipso nunc agendum non est. Verum oedema quod fluxio pepererit pituitæ, in hunc modū mea sententia curari debet. Pituita vel concreta est, qualis in vetere œdemate esse solet, uel liquida. si concreta, prius liquari debet dehinc & digeri et siccari, & repelli. Liquatur pingui, ac leui frictione, & tepidis lotionibus, fotibusq;. Digeritur per ea, quæ caliditatē tenuē habēt, quale est lixiuium, magis uero etiam si sulphuris sit particeps. digeritur etiam noua spōgia adligata. Siccatur & per nitrum, & aphronitrum, & alumen si lixiuio sint adiecta. Repellitur autem per vincula, si de inferioribus ad superiora, quemadmodū in fracturis, de-

ducantur. At si liquida sit pituita, non tanta medicamentorum ui opus habet. sed satis erit noua spongia ex aqua lixina & aceto ap posita, & adligata. Sẽper vero mollitudinis, & duriciei corporum habenda ratio. nam mollioribus mitiora, durioribus vehemẽtio ra medicamenta sunt ex usu. Iam de Scirrhis vltimo loco agendum. Duplices hi sunt, sen- su præditi, & carentes sensu. Qui sensu carẽt, carent & spe sanitatis, nihil enim, cui sanitas inniti ac super extrui possit, habent. Quis enim marmori vel gypso spiritum uitalem inspiret? De hoc igitur frustra laborandum non est. Alter uero, quia durus est, remollitio nem, quia res præternaturalis est, exolutio- nẽ poscit. Remollitionem ex medullis & adi pibus comparabis. in medullis præstantissi- ma est ceruina, dehinc vitulina. in adipibus, anserinus, in genere uolatilium, in quadrupe dum genere leoninus: post hos in uolatilium adipibus gallinaceus, in quadrupedum par- di adeps: dehinc vero ursinus, & taurinus. His igitur pinguibus, uel horum aliquo scirrhus illinitor. Illud vero seligitor quod scirrho & naturali corporis vel mollitudini, vel du- ritiei idonea proportione correspõdet. Quod si ui maiore uti oportet, aliquid ex malacticis adiicitor: talia autem sunt quæ sub sole fundi

possunt,scilicet ammoniacum,bdellium,myrrha,opoponax. Miscentur hęc aduersus scirrhos pinguibus,scilicet oleis,adipibus, & medullis,quò simul tumor,& remolliatur, & in halitum digeratur. Verum si durities probè sit remollita,possunt ex solo aceto & solui,& illiniri. Atqui si durus tumor nerueam musculi partem uel articulum aliquem obsideat,tūc maiore ui remollientium,& digerentium vti est opus. Primum igitur tumor ille durus pingui perfusione præparetur,pingue illud oleū tenue esto,quale est sabinum,uel id in quo viride anethum sit incoctum,vel origanum,uel serpillum. dehinc membrum denso linteo opertum ex ignito lapide pyrite,aceto acerrimo super asperso suffiatur. interea membrū sese inflectat, erigat, nullum motum non tentet.ad hunc enim modum commodè liquescit tumor. dehinc vero apposito aliquo ex medicamentis,quorum superius fecimus mētionem, discutitur atque euanescit.

Dicebamus supra cum de abscessu agebatur,quòd si materia abscessus inguinum, uel pudendorum ita naturam superet,ut ipsa materia retrocedat,& per corpus spargatur vniuersum,Viscera & reliquæ corporis partes hoc contagio morbi gallici inficiuntur. De hoc igitur inquinamento nunc agendum.

Quamobrẽ ſi deliteſcente abſceſſu ſcapulæ ingraueſcant, ſi iugula & ſummi humeri dolitent, ingruit ſuſpitio non contemnenda gallicum morbum iam totum corpus occupaſſe. Quòd ſi præterea fauces rubeant, tumeantq́;, iam non ſuſpitio ſolum inſtat, ſed certa fides, certus euentus rei. Grauitas igitur ſcapularum, quæ ex genere eſt laſſitudinum, & faucium rubor & tumor, & iugulorum dolor, corpus excrementoſum eſſe oſtendunt. Quamobrem conſideranda eſt præterita viuendi ratio hominis laborãtis, in cibis, in potionibus, in ocio, in labore, in animi affectibus, in vigiliis, in ſomno, in corporis excrementis, ſiue præter conſuetudinem uel expurgatis, vel retentis, vel etiam ſecundum morem excretis. Quæ omnia ſi corpus excremẽtoſum eſſe oſtendunt, ſpectandæ vrinæ certiſſimum quidem indicium eorum excrementorum, quæ intus ſunt in venis. Inſuper habenda eſt ratio temperaturæ præſentis, ſiue ſit naturalis, ſiue ſit acquiſita, ætatis, habitus, & qualitatis aeris ambientis: quæ unà cum vrinis indicabunt, qualia & quæ ſint corporis excrementa, Num ſcilicet ex genere bilis vtriuſq́;, an ex genere pituitæ; item num tenuia, num uero craſſa, num etiam glutinoſa, an glutinoſitate carentia. Cruda autem eſſe nemo

est qui ambigat. Non enim morbi promouentur à cocta materia, sed à cruda. Languens per ætatem uigeat, habitu gracili & hirto, aer ambiens sit calidus siccusq;, tempus uero æstiuum. urina sit abunde flaua, pauca, tenuis, & acer valde, nihil continens. Ex his liquet materiam esse bilem flauam, calidam, tenuemq; & acrem. Hic nimirum omni ratione, idest per viuendi rationem, & per medicamenta postulat se refrigerari, & humectari. Versetur igitur in aere frigido humidoq;, irã, uigilias, & labores uitet, ac sicut singulis diebus cibũ capit, ita & communia excernat excrementa, stercora, lotiaq;. Quod vero natura non fecerit, tu potionibus, & his quæ mandi possunt, & sublutionibus, & glãdibus extimulato. Cibi frigidi sunto humidiq;. panes primum ex triticea farina bene munda cum modico fermento, modicè cocti, sine salibus. uescatur frigidis holeribus, ptissana hordeacea cum oleo, aceto, & sale non immodicis. Nam illud quidem si modum excesserit, cibis supernatat, & nidorulentas eructationes mouet. acetum vèro si immodicum sit, ptissanam acescere facit, quod vitium sibi ferè est peculiare. sales autẽ immodici siccant nimis, nimisq; adstringunt. Vescatur & saxatilibus piscibus, qui ex infirmo aceto, vel ex vnæ acerbæ succo condian-

tur. Bellaria sunto lactucæ cauli, capita papa-
ueri albi, intubi, sem. melonum & coriandro
rum & cucurbitæ & melones, omnia ex
candidissimo sacchare condita. Vinum al-
bum esto, tenue, & aquosum, minime uetus.
Nunc vero ad medicamenta descendamus.
In medicamentis ea refrigerant & humectāt,
de quibus supra cum pudendorum & ingui
num phlegmones curationem tractabamus:
eadem quia etiam bonam aluum faciebant,
huic nostro negotio inseruient, conferentq́;.
Idonea etiam erūt quæ ex rosis, quæq́; ex uio
lis & sacchare apparantur: Immo & illa con-
fectio, quam διὰ ῥόδων Græci uocant, necnon
ea, quæ à tribus sandalis nomen est adepta.
Interim vero dum per hanc uiuendi formam
& per hæc & eis similia corpus & humores
immutantur, vrinæ spectentur diebus singu-
lis. Quæ cum prius essent admodum flauæ, &
tenues, & valde acres, nihilq́; in sese haberent,
& paucæ essent, nunc maiore copia mingan-
tur cum substantia nonnihil crassiore, minus
acri, colore hebetiore, cum quadam tenui nu
becula inæquali, & rubra. Hæc vbi primum
apparent, indicia sunt obscuræ cuiusdam co-
ctionis. Tu nihilominus prædictorum medi-
camentorum vel similium vsum non desere,
sed numero dierum & syruporum spreto, uri
nas,

nas, quæ tibi tandem exactam excremento-rum coctionem ostendent, obseruato. Hæ autem, ubi mediocritatem fuerint assequutæ in substantia, in quantitate, & colore, & nubecula, quæ alias rubra erat, & inæqualis, & tenuis, nunc modice crassa apparet, albaq́; & lenis, & æqualis: spectato, quo natura tentans excrementorum purgationem, ea ipsa excrementa inclinet, num scilicet ad uesicam, num ad os ventriculi vomitum factura, num vero ad aluū, num ad cutē, vel pustulas, (id quod tamen uix accidere posse crediderim, si affatim cocta sunt excremēta), vel sudores euocatura. Quicquid autem horum tentet, tu eius operi inseruito, & opitulator. Nam undecunque natura natura repit &c. Si igitur moueat ad uesicam, medicamentis quæ urinam cieant admisceto, scilicet vel erysimum, vel asarum, vel calamum aromaticum, vel origanum, vel thymum, vel pulegium, vel thymbram, vel aliud ex cōsimilibus potestate: Sin ad os ventriculi, fauces vel digitis vel penna oleo madente stimulato, sit vero vel nardinū, vel cyprinum, vel irinum: Verum si ad cutē: tu ipsam rarefacientibus, & detergentibus, præparato. rarefacies leuibus frictionibus ex pingui aliquo, quod tenue sit, quale est oleū sabinum, chamęmelinum, & anethinum: qui-

bus si mel addideris, simul & rarefacies, & detergebis. adduc uerò magis, si addideris Terebinthinam, uel oleũ abiegnum. Quòd si adhuc vehementius detergere & euocare uolueris, cum oportunis pulueribus perfricato. Tales sunt ostrearum & bucinarũ & purpurarum testæ in tenuẽ pollinẽ redactæ. Sulphur vero hac facultate, ita excellit, ut cum vetere oleo, uel melle, vel terebinthina scabies & lepras. & lichenas non infrequenter sanet eiuscemodi enim affectus abstergit, materierum autem ipsarum nihil pellit in ima corporis, id quod ex eiusce generis medicamentis non pauca facere consueuere. Eadem pollent potestate sales usti, & nitrum, & aphronitrũ, & spuma nitri. Atqui alcyonia omnia detergunt, & excutiunt quidem, asperitatem enim omnia in sese habent. verum illud quod asperum nuncupatur, leue quidem est in superficie, asperum tamen est intus, calidissimum vero est omnium, ut etiam exurere pilos queat. quocirca aliis mitioribus vtimur aduersus lepras, & uitiligines, & scabies, & lichenas. sed asperum alcyonium cutem non solum detergit, uerum etiam abradit, ulceratq́. milesium vero alcyonium, quod uermibus persimile est figura, & colore rubens, molle est consistentia, & omnium tenuissimum. quocirca

ipſo uſto cum pingui aliquo, ad cutem detergendam, & ſuperfluitates euocandas uti poſſumus magna ſecuritate. Tu uero pro quantitate & modo ſubſtantiæ humoris euocandi mitioribus & uehementioribus uti potes. Verum interim, dum cutis apparatur, potionibus et medicamentis quæ manduntur, aliqua ſunt admiſcenda ex his, quæ ſudores mouēt; cuiuſmodi ſunt cyminum, aniſum, ſerpyllum, polium, ſiſymbrium, coſtus, dictamum, & quæcunq; alia impetu ſui caloris ad cutem pellunt. Quod ſi natura ad aluum mouet, tu medicamentis purgatoriis, quę bilem flauam purgent, opitulator. Sunt vero ex ſimplicibus coma Abſinthii, cuius decoctum & infuſum dantur ab vnciis quinq; ad octo, pulueris ipſius à drachmis duabus ad tres, ſucci à drachmis tribus ad quatuor. Item Roſæ, quarum ſuccus cum ſacchare ab uncia una uſque ad duas propinatur. ſyrupus autem factus cum ſucco, ab vnciis duabus uſque ad quinq;. Itē & Violæ, quarum decoctum & infuſum datur ab unciis quatuor ad octo, ſuccus vero ab uncia una uſque ad duas, ſyrupus autem ab unciis duabus uſque ad quatuor, conditū uero ab vncia una & ſemiſſe uſque ad tres. Manna præterea, quæ datur à drachmis ſex uſque ad quindecim. Adhuc uero & Myro-

balani lutei,qui triti dantur à drachmis dua-bus vſque ad quinq;,eorum vero infuſum à drachmis quinq; uſque ad uiginti. Sũt præterea & Tamarindi,qui dantur ab unciis duabus uſque ad quinque.Quin & Lactis ſerũ, quod ab unciis ſex ad libram propinatur. Hæc uero exiguam uim habent: Maiorem Rha barbaricum,cuius infuſum datur à drachmis duabus & ſemiſſe uſq; ad decẽ,eius vero contuſum ab drachma una ad quatuor: Adhuc vero maiorem Scãmonium, quod à granis quinq; vſque ad duodecim dari poteſt.In cõpoſitis Electuarium de Pſyllio ,Electuariũ Roſatum Meſues. Electuariũ Diacidoniten, Infuſio roſarum,quam Syrupum roſatum ſolutiuum uocant, et Electuariũ ſucci roſarum Nicolai.Habita igitur ratione temperaturæ, & ætatis,& habitus,& morum hominis laborantis,inſuper & qualitatis aeris ambientis, & temporis anni,& ſtatus cæli, necnon humorum quantitatis, adhuc vero & loci, de quo ſunt trahendi,medicamenta tibi ſiue ſimplicia,ſiue compoſita ſeligito. Verum ſi exuperat pituita,cruda eſt illa quidem in morbi initio,ſicut de flaua bile dicebamus.Eſt igitur vel aquoſa nimis ſeri inſtar,vel craſſa,vel etiã glutinoſa.Illa calefieri poſtulat,quò inter calefaciendum, reſoluta aquea ſui parte, reſi-

duum ad substantiæ mediocritaten reducatur: Hæc non calefieri solum, verum & deter geri, & secari, diuidiq́. Calefaciunt, sicut de re frigerantibus dicebamus, & oportuna viuendi ratio, & medicamenta, siue mansa, siue epota, siue apposita. Statuamus igitur mulierem adolescentulam, colore candidam, pinguem, tactu mollem, glabram, ocio indulgētem, medio hyeme & eodem frigido, euanescente abs scessu vel pudendorum vel inguinum, sensisse in scapulis grauitatem, summis humeris, & iugulis indoluisse, uixq́; præ rumore faucium deglutire, & iam cæpisse raucescere. quis vltro hanc morbo gallico inquinatam esse dubitabit? nemo quidem. His signis apparentibus ego sane ipsam & morbo gallico inquinatam, præterea per sexum, per ætatem, colorem, pinguitudinem, tactus mollitiem, cutis leuitatem, demum per ocium, cui indulsit, etiam excrementosam esse coniectabor. Quod si præterea meierit aquosum, tenue, nihil in sese vel sedimenti, vel suspensi, vel nubeculæ continens: iam non solum & morbo gallico inquinatam, & excrementosam esse, sed etiam oculata fide credidero, in ea serosam exuberare pituitam. sin vrina alba sit & crassa, & contineat vel nubeculam, vel rem suspensam crassam, obscurã, vix solubilem: opinabor pitui

tam crassam & viscidam exuberare. ambæ, quia crudæ sunt, coctionem indicant: illa per vnicam calefaciendi facultatem: hęc per hanc ipsam, & per facultatem detergendi, scilicet per ea, quę suapte natura caliditatem acredini associatam habuere. In ratione victus, sexus, temperatura, & mores, non calefacientium sed frigidorum vsum indicant. In morbis enim, quæ consueta sunt, qualia sunt seruari postulant, vt quæ sunt per naturam. seruantur autem omnia per sui similia, sicut per sui contraria submouentur. Quamobrem cum hæc languens per sexum, et temperaturam, & mores frigida sit, refrigerationem exposcit: at per humorem exuberantem, idest per pituitam, & per ætatem, & per qualitatem aeris ambientis, & per anni tempus, et cæli statum, se insigniter calefieri indicabit. Spectet igitur victus ratio ad calidum, sed tanto minus, quãto eadem indicatio sexui, temperamento naturali, & moribus languentis aduersatur. Cũ igitur paria sint numero, quæ in victus ratione refrigerationem cum his, quæ calefactionem indicant, mediocritas inter calfaciendum & frigefaciendum seruanda venit. Quamobrem omnia ad mediocritatem spectent, Domus, in qua habitat, cibi, & potus, exercitia, somni, animi affectus, nec non & quæ con-

sueta sunt singulis diebus expurgari, scilicet stercora, vrinæ, & quæcunque per cutem digeruntur. Ad hunc enim scopum intentus poteris omnia facile per teipsum reperire. Pariter vero & medicamenta ad temperatam caliditatem spectent, videlicet quæ sorbentur, quę deuorantur, & quæ exterius apponuntur. Nunc vero modicam caliditatem habent, vrticæ semen & folia, anagallides vtræque, dulces amygdalæ, glycyrhizæ radix, oleæ radix, & ipsius maturus fructus, Eryngium, cicerbita sicca, & iuncus odoratus, uulgo squinanthum vocāt. Potes horum aliqua & alia simi lis facultatis ex aqua coquere, sacchar decocto addere, adhuc vero & passulas, & myxaria, vt simul cum moderata calefctione aluus leniatur, & id languenti mulieri propinare. potes item potionē moderatæ caliditatis ex simplicibus contrariarum facultatum, scilicet calidarum & frigidarum conficere, cui si aliqua addideris quæ bonam aluum faciant, sicut passulas, glycyrhizam, et palmulas, nihil vlterius in huiuscemodi excrementoso affectu poteris desiderare. Hac methodo Ioannes Mesue suum syrupum, quem acetosum diarodon appellauit, et syrupum de hyssopo cōposuit, qui in hoc genere excrementorum sunt peropor tuni, ad quorum exemplum poteris alios tibi

comparare. In his vero quæ mandi possunt, ex vsu essent conseruæ boraginis, & buglossi, item mel rosatum cum foliis. Nostro autem proposito conueniret confectionem quæ à rosis Diarodō appellatur cum pari portione aromatici rosati, commiscere. Hæc enim iuuare possunt crudæ pituitæ coctionem, nec possunt immodicum calorem excitare. Viscera vero, quorum vires necessariæ sunt succis cōcoquendis, hoc est ventriculus & iecur, cum moderatè calidis, modiceq́; adstringentibus foueri possunt. hoc est cùm absinthii coma, et sicca menta æquis portionibus, addita ambo rum quantitate ex rosis siccis. Hæc super tegula subignita calefiant, atque interim aspergantur vino tenui, odoro, & moderatè adstringente, & illis ipsis visceribus apponantur. Interea dum hæc aguntur, numerum dierum, quibus illis medicamentis usus fueris, minime computato, id quod faciunt pleriq; nostrates medici, & nihilominus apud rudem vulgum sunt illustres: sed vrinas per singulos dies contemplator, quæ vbi tandem mediocritatem habuerint, prout decet in exuberantia pituitæ, scilicet in modo substantiæ & in colore, & in his quæ continentur, purgationis iam quidem instat tempus. Quamobrem obseruato quò natura hunc pituitosum suc-

cum expurgatura dirigat, atque inclinet, scilicet, vt de bile flaua dicebamus, num ad os ventriculi, num ad aluum, num ad vesicam, num vero ad cutem. & ad quancunque harum partium mouerit, ipsam iuuato, vt superius didicisti. Nunc igitur de vomitu, de cute praeparanda, & sudoribus euocandis, deque cienda vrina, nihil differemus, cum superius de his satis abundè dixerimus. Verum purgationem per aluum non licet silentio praeterire. quoniam pro ratione purgandi humoris opus est medicamenta seligere. Purgant enim haec bilem flauam, haec pituitam tantum, haec vero melancholiam, nec desunt quae bina humorum genera, quae vè omnia simul purgent. Trahunt enim pituitam in myrrobalanis, Cebuli, qui triti dantur à drachmis duabus ad quatuor. eorum vero infusum à quatuor drachmis usque ad decem, Item Emblici, & pariter Bellirici, qui triti exhibenur à drachma vna ad tres. infusum vero eorum ab drachmis tribus ad sex. Adhuc Hyssopus hortensis & montanus, quorũ decoctio datur à drachmis quinque ad decem. puluis à duabus drachmis ad quatuor. & haec quidem facilicer: Maiore autem vi Turbith, Is enim in puluerem redactus datur à drachma vna ad duas, eius vero decoctum à drachmis duabus ad qua-

tuor. Præterea & Agaricus, cuius puluis dari potest à drachma vna ad duas, decoctio à drachmis duabus ad quinque. Adhuc vero multo maiore ui purgat Agrestis cucurbita, quam Græci κολοκύνθιδα appellant, cuius substantia datur à caractis sex vsque ad decem, floris vero ipsius à drachma vna ad duas. Modus vero reliquorum dicetur paulo inferius cum de purgatione agemus humorum diuersorum. Præterea & Tithymalus, & Elateriũ, & granum Gnidiũ, & Cartami semen. Hæc de medicamentis simplicibus quę ducunt pituitam.

In cõpositis Picra Galeni simplicior primas habet, quia cum facilitate trahit pituitã, & humiditates crudas in visceribus attenuat & detergit & concoquit, immo & resoluit, flatus item discutit, & viscerum robur auget. Atqui purgat vehementius eundem humorẽ Hiera Hermetis, & Archigenis, insuper & medicamentum ex Palmulis, διὰ φοινίκων vocant. Potes iam per teipsum siue simplicibus purgatoriis pituitæ vti, siue ex eisdem composita comparare, siue vti compositis aliorũ, modo indicationes sumas cum ab humoris purgandi modo & substantia, tum à loco in quo residet, tum vero à viribus, & temperamẽto, & habitu, & ætate hominis laborantis, item à regione, & aeris qualitate, anni tempo

re &c. eadem vero tibi etiam modum medicamenti porrigendi, & temporis occasionem indicabunt. Verum affectus etiam hominis purgandi in purgationibus ipsis iuris nonnihil habet. Aliqui enim ita affecti sunt, vt purgatoriam potionem sorbere nequeant, pillulas autem facile possint deglutire, uel etiam crassiores bolos. aliqui neque illud, neque hoc faciant, sed solidiora sacchare operta mandãt, deuorentq́;. Tu ergo taliter affectorum habeto rationem, & pro ipsorum affectu medicamenta componito, ac suppeditato. Tempus vero iam est ut de exuberante melancholia differamus. Languens igitur iuuenis esto bene habitus, colore per naturam flauus, modice hirtus, venas habeto latas: arteriarum pulsus per sanitatem magnos & fortes, modice celeres & frequentes, non molles non etiam duros: nunc vero paruos, infirmos, segnesq́;, & raros, immo iam etiã nonnihil duros. sit nunc præter consuetudinem aluo astricta, sicca admodum deiiciat, & nidorulẽta, et nigra. mingat tenuia, pellucida, acria, nihil in se habentia vel sedimenti, vel suspensi, vel nubis. Hic inquam medio vere, & eodem temperato, ex delitescente inguinum vel pudendorum abscessu grauitatem in scapulis iam aliquandiu sentire cœperit, indoluerit summis

humeris, iugulis, & sincipite, tumores duri sincipit occuparint, hi ita inhæreant, vt caluariæ impacti esse uideantur. Nos ex delitescentia abscessus inguinum, & scapularum grauitate, ex dolore in summis humeris, & iugulis, & sincipite, & ex tumoribus duris caluariæ hærentibus ac fere impactis, hominem opinabimur gallico morbo laborare. Verum ex hominis ætate, & habitu, & colore naturali, & temporis anni temperie, ad hæc ex pilorum mediocritate, venarum amplitudine, pulsuũ naturalium bonitate, præsentium vero paruitate, imbecillitate, duritie, ac segnitie: opinabimur non solum gallico morbo laborare, sed etiam admodum, & periculoso & sæuo. In morbis enim magis periclitãtur quicunq; naturæ, ætati &c. Atqui ex aluo præter morem astricta, ex stercoribus siccis, tetris, ac nidorulentis, Item ex vrinarum tenuitate, perspicuitate, & contentorum caritate, non dubitamus melancholiam exuberare, & eandem per vstionem a sui generis mediocritate recessisse. Ad mediocritatem igitur per sui contraria reduci debet, dehinc purgari. Contraria sunt humiditas & frigiditas moderatæ; dicimus moderatæ, quoniam hic languens per naturalem temperaturam, ætatem, perq́ corporis habitum naturalem, nulla eget mutatio

ne, sed sui tutelæ tantum, sed per humorem vstum, quo immodicè est refertus, postulat et frigefieri, & humectari: tantum scilicet, quantùm à mediocritate bilis, succus hic declinauit. Hæc vero & per viuendi rationem, & per medicamenta quæri debent. Verum quoniam de his in ea parte, in qua de curatione calidæ præternaturalis intemperaturæ, & in curatione, siue præseruatione, quæ fit per purgationē bilis flauæ, satis loquuti sumus: nunc opus non est vt de victus ratione vel de medicamentis, quę bilem vstam ad bilis mediocritatem reuocant, differamus. Sed nūc illud tantum debemus obseruare, vt tāto frigidioribus, & humidioribus victu & medicamentis vtamur, quanto bilis vsta, flaua bile calidior est sicciorq́; Vrinæ vero sæpissimè contemplandæ. Hæ vbi mediocritatem prout licet in atræ bilis excessu adeptæ fuerint, in colore, in modo substantiæ, & in contentis: tunc statim purgationis ineunda ratio, & sedulo obseruanda est naturæ inclinatio ac propensio. Verum si natura succum hunc, siue ad cutem, siue ad uesicam dirigat, quomodo sibi sit opitulandum, superius, quantum negotio expediebat, dictum fuit, nec opus nunc est vt eadem vel similia repetamus. Atqui si succum hunc ad os ventriculi moueat, idest si vomi-

tionem attentet, tametsi dixerimus quomodo vomitio sit proritanda, nihilominus huic tanto affectui, & naturæ hominis admodum contumaci, nostra quidem sentẽtia, satisfactũ non est. Extremis enim morbis extrema remedia sunt ex usu. Quocirca ad Elleborum confugiendum esse arbitramur. potest enim elleborus corpora permutare, temperaturam corrigere, & eandem iuniorem & fortionem reddere. Verum non omnia hominus corpora medicationem per elleborum ferre possunt. sed uiri quidem magis quàm mulieres, & ex his ipsis quidem, qui per habitum sunt fortiores. Quamobrem qui effœminati sunt, & qui admodum sunt habitu pingues, vel etiam exiles, quiꝗ pectore sunt excarni, & longo collo, pueriꝗ, & senes, & qui admodum frigido sunt temperamento, quiꝗ bene habent, & sanguine abundant, & qui difficulter vomunt, tandem vero & qui animo sunt pusilli, nequeunt citra periculum ellebori vsum ferre. Vtendi vro tempus oportunum ver, dehinc autũmnus: incõmoda sunt æstas & hiems, nisi magna vrget necessitas. Quocirca vbi vrget necessitas per elleborum minore noxa curari possunt hieme, qui admodum calido sunt temperamento, æstate vero senes. Cœli status oportunior iucundus, fere-

nus, calidusq́. Temporis occasio in morbis qui intermittunt, est ipsa morbi intermissio & quies. vbi vero nulla sit morbi intermissio, quæuis temporis occasio admitti potest. Atqui in quartanis, & in destillationibus ad intestina, ipsummet inuasionis tempus. Verum, quoniam in hac ratione medendi per elleborum aliquod incommoda solent accidere, scilicet vellicationes ventriculi, animi defectus, & conuulsiones: aliquibus remediis hoc genus medendi præoccupare est opus. Pro ventriculi vellicatione, aquam calidam, et frigidã prius parare oportet, & hyssopi decoctum, vel mellis, vel rutæ, vel pulegii. Pro defectione animi, acetum, poma, panem calidum, vinum, tostas auiculas. Pro cõuulsione, oleũ commune, sicyonium, sales, chalbanem, castorium, cyprinum oleum, vel narcisinũ, vel irinum, pennas, sternutatoria, varias cucurbitulas, vehiculum, lecticam cum molli stragulo, præterea & clysterem. Atqui optimum elleborum nosse oportet, quò nostrũ opus fœlix sit & faustum, nec frustra laboremus, hominemq́; inaniter torqueamus. Festucas igitur admodum habeto multas, pendentes ab radice vna, easdem vero distentas paruasq́; quæ nec radices quidem habeant, nec in acutum desinant, caudæ muris instar,

Albus,intus cãdidior,foris pallidior: Niger, parte interna candidus,externa niger,plenus sit vterq; & carnosus, vterq; friabilis, in fractione fumidum quiddam emittant, non puluerem, qui enim puluerem ædunt, sapiunt vetustatem,sit vterq; primum inter mandendum dulcis quodammodo, deinde modice acer,postremo feruidus, & multam saliuam proliciat. vere uellantur,radice adduc prægnante. Hæc de ellebori bonitate. Verum quoniam nõ omnes qui elleborum sunt sumpturi,ad ipsius purgationẽ probe sunt comparati,sed aliqui sunt,qui facilè quidem vomant,aliqui vero qui difficulter,& istos quidem antequàm ad elleborum ducantur, præparare oportet.At duplici ratione præparantur,vna per humectationem solidarum corporis partium, alia per vomitoria elleboro mitiora.Humectantur solidæ partes dupliciter,scilicet si pluri cibo, & quiete præoccupẽt ellebori potionem.Iuxta illud, Ad elleboros qui non facile supra purgantur,&c. Qui igitur difficulter vomunt,& elleborum sunt sumpturi,per aliquot dies otio indulgeant, ne alimenta quibus solidæ partes humectari debent,per corporis motus liquescant, in halitum digerantur & euanescant.Interim vescantur pluri cibo,& omni medicamentosa

qua-

qualitate experte, acerba, acri, saluginosa, deniq; & amara. deinceps mitioribus medicamentis vomitus proritetur. Sunto igitur medicamenta non acerba, non sicca, sed vel dulcia potius, uel acria. In his enim primas habēt raphanus, eruca, & vetus salsamentum: In illis autem ptissana cum melle, carnes pingues, & dulces amygdalæ, & semina cucumeris, & peponum melle macerata. In his vero, quę elixantur, non iuscula solum sorbere oportet, sed totam ipsam molem & sorbere & manducare, neque in mandendo diutius immorari. ad hunc enim modum minus in ventriculo conficiuntur, & facilius euomuntur. Vina sunto dulcia, & actu tepida, quæ enim talia sunt, in ventriculo fluitant, & summa petūt. Verum & hoc optimum fuerit vomitu proliciendo. sumito decocti raphani, & aquæ in qua caricæ fuerint maceratæ, pares portiones, hæc tepida non exigua quantitate potanda porrigito ieiuno homini, ut euomat ante cibum, & ut euomere facilius à cibo possit. esto vero raphanus acer valde. Hunc item in tenuia frustra secare potes, deinde integram noctem in aceto & melle macerare, postmodum multum ipsius deuorare, & per exigua temporis interualla nonnihil eius aceti mulsi supersorbere. deinceps duas horas leniter in-

ambulare, postremo multa tepida aqua epota digitis vel penna oleo intincta vomitum proritare. Vbi vero per hæc ventriculum vomitionibus assuefeceris, tandem tres dies saltem à carnibus abstineto, nec non ab aliis eduliis & potibus, quibus gignitur crassus succus. Hęc vero de pręparatione ad elleborum. Nunc de differētiis exhibendi agendum. Modus autem simplicior præbendi elleborum, qui potius apparatus ad elleborum dici debet, quàm modus ellebori exhibendi, est huiusmodi. Sumuntur raphani, & stimulis arūdineis punguntur, postea optimi ellebori festucæ foraminibus illis infiguntur, in quibus vbi integram noctem manserint, festucis amotis, raphanus in frustra secatur, & ex aceto mulso deuoratur, dehinc languens ad duas horas uomitum proritet siue digitis siue penna. atqui obseruandum est, nequa ellebori frustula in raphano relinquantur. sunto autē ellebori festucæ à drachmis duabus ad sex pro virium languentis ratione, & corporis apparatu. Supersunt tres alii modi prębendi elleborum. sunt enim qui infusum eius propinant, sunt qui decoctum, sunt vero etiam qui substantiam ipsius præbent, & horum aliqui forficibus sectum, aliqui vero contusum & cribratum. Qui in tenues partes sectus

porrigitur,cito purgare incipit,ut in summa post horas binas,& citra multam vellicatio-nem purgat vtranq; bilem & pituitam, & ipse quidem in spatio quatuor aut quinq; horarum,vomitione vnà cum humoribus expurgatus,finem purgationi imponit.Qui vero contusus & cribratus in tenuem pollinem est versus, tardè admodum opus purgandi inuadit,vt sæpe etiam vltra quatuor vel etiã quinq; horas auspicetur. Ducit & is omne genus bilis & pituitæ, & periculum conuulsionis affert,nec non immodicæ purgationis: at multo maiore vtilitate purgationem in longum profert.Datur infusum ellebori senibus & pueris,& his qui fluido sunt habitu, & qui morbo non admodum difficili detinentur.Oportet autẽ ellebori drachmas quinque ex aquæ pluuialis hemina media irrigare,sinere per tres dies,dehinc colare: vbi colaueris,& calefeceris,totum propinare: semper tamen animaduertere,vt modus infusi proportione respondeat uiribus ægrotantis,& quantitati,& substantiæ humoris expurgandi. Decoctum uero datur & illis & robustionibus quàm sint illi.apparatur autem in hunc modum. Sumuntur ellebori optimi vnciæ binæ, aquæ pluuialis hemina, in ea quinque dies maceratur,dehinc coquitur in mitioribus pru

nis ad tertiam aquæ partem, postea elleborus inter colandum exprimitur, decocto æqua pars despumati mellis adiicitur, postmodum ad mellis crassitudinem coquitur. datur sorbendum sub magni cochlearis mensura, vel ad summum cochlearium duûm. potest & cũ aqua calida, & cum alia sorbitione permisceri. Aeger vero prius vomitionibus insueuerit, sicut superius dictum fuit, ieiunus sit, præassumptos cibos probè coxerit, alui excremẽta siue sponte, siue per infusum clysterem deiecerit. Propinatus in hunc modum, neq; con uulsiones, neque contractiones, neque immodicam purgationem facit, efficitq; vt medicus, & languens de vlteriori irritatione medi tentur: ut is sectum etiam porrigere, hic sumere nõ diffidat. Sectus autem elleborus, et his, qui maiore auxiliorum momento, maioreq; superfluitatum excussione, quàm superiores opus habent, fortionibusq; & audacioribus, & his qui facilius uomunt, dandus. At contusus & tenuissimo cribro excussus, adhuc istis ipsis vel audacioribus, vel qui plus eiusce generis medicationi insueuere, est porrigendus. Sectus apparatur in hũc modum. sumuntur festucarum optimi ellebori drachmæ binæ, vel ad summum binæ cum dimidia, forficibus secantur in frustula sesami magnitudine.

quod puluerulentũ eſt,ex linteo excutitur,ne languens ſuffocari periclitetur,nimis enim ef ficax.dehinc fragmenta tenuia detrahantur, ſuffocationẽ enim & hęc ipſa afferre poſſunt. reſiduum ubi in ſuccum vel ptiſſanæ,vel halicę coxeris,edẽdũ porrigito.poſtmodũ ne ꝗd ellebori vel in faucibus,uel in gula relinquatur,aliquid vel mulſæ aquæ,vel puræ potillato.Ea uero pars ſecti ellebori,quæ ſubſtantiam habet farinæ craſſioris,ubi in mortario cõtuſa fuerit, põdere drachmæ vnius & duorũ obolorum ad ſummum,cribrata tenuiſſimo cribro, & parte eius tenuiſſima detracta, datur ex halica, ſcilicet id quod eſt in ipſa ſolidius, pleniusq́. Quod vero tenue eſt,iterum contundimus, & diligenter cribramus. dehinc ex melle præcocto & ſolidiſſimo in pillulas reformamus,et deglutiẽdas porrigimus.

Mos vero eſt antiquorum his qui à potione huius medicamenti facile purgantur,aquã frigidam ſorbendam dare,dehinc iubere vt olfaciant ad uirium conſolationem, odorata. Dormiant,vel decumbant, vel ſtatim duabus horis per quietẽ otientur,ne citius quàm decet medicamentum euomatur.poſt hæc autem moueri iubent. Vomituri primo caliditatem excipiunt in uentriculi ore, atque in gargareone, ipſis deinde os ſaliua perhume

scit. postea uero euomunt cibi aliquid & medicamenti unà cum pituita, posthæc pituitam & bilem, atque aliquid medicamenti, deinceps bilem puram. sæpe uero & uenter subducitur, singultiunt autem leuiter, & si tolerabilior sit purgatio, & facies perrubescit. Quòd si purgatio faciliter cedit, facies probè coloratur, & singultus cessat. Verum enim vero si in media purgatione singultiunt, tu mulsam vel rutæ decoctum vel aquam tepidam propinato. purgatione expleta, lauator, cibū præterea sumito. Quòd si purgatio in longum proferatur, mulsam calidam ruta incoċta sorbendam dato, vel aquam oleo mixtam ὑδρέλαιον Græci vocant. dehinc penna oleo intincta vel cyprino, vel irino vomitionem proritato, & recumbens in pensili lectica dimouetor. Quòd si magna cum perturbatione suffocationis metus instet, infusionis ellebori cyathos tres propinato, quam etiam paratam habere oportet. sua enim qualitate purgationi opitulatur. Verum si neque hac potione suffocationis periculum amouetur, acerrimo clysteri uacuato. Dato uero & ipsis chalbanes obolos tres, non ad uomitionem excitandam, sed ad periculum suffocationis amouendum. Interim dum in pensili lectica nullo non tempore dimouetur; & dum pē

na vomitionem proritare non desinit, forti sternutatorio etiam uti præcipito. Mitescit autem singultus purgatione accedente, sicuti dictum fuit. Atqui si adhuc uehemens esse perseueret, sternutatoriis instato, & cucurbitulis vtitor secundum totam spinam, ac præsertim secundum magnas vertebras transuersi septi. Nam cucurbitulæ immorantes, os uentriculi ab singultu contractum, & quasi obliquatum dirigunt nõ infrequenter. Præterea partes extremas corporis uincito, cõtrectato, & in frigidam aquam demittito.

Verum quoniam ex purgatione per elleborum sæpe accidit ut crura & manus contrahantur, sunt hi quidem leniendi multa pinguitudine, multa insuper palpatione, fricatione & fotu non partium extremarum tantum, verum etiam & musculorum qui sunt in suris. Illinantur igitur oleo dulci, uel sicyonio, uel aliquo ex medicamentis quæ lassitudines sedant, ἄκοπα Græci appellant. Adiiciatur illitionibus castorium, & potandum porrigatur. Iuuat uero ipsos balneum in primis, si ipsius facultas suppetat: sin minus, solium. Totum igitur corpus, ac præsertim contractæ partes multo oleo dulci inungantur. aqua esto bene temperata ut in ea diutius immorari possit, sic enim conuulsiones sedabuntur,

tuncꝙ statim panem in diluto uino maceratum languenti porrigito, uel immixto ex succo vuæ acerbæ & melle, ὀμφακόμελι uocant exhibeto, scilicet si uehementer sit purgatus. Quód si á cibo calorem in ore uentriculi persentiscat, ὀμφακόμελι calida aqua temperatum ægroto potandum porrgito: dehinc uero secundo, si opus fuerit, ex aqua frigida temperatum. exinde uero alimenta sunto boni succi. vina uero & tenuia & uetera. Hæc uero de præparatione ellebori, & de modis exhibendi satis sunto. superest nunc ut exponamus q̃bus in morbis sit ex usu, q̃bus uero minime.

Ellebórus igitur in diuturnis morbis, & uehementibus est ex usu, & his qui ab aliis medicamentis nihil opis suscepere, scilicet laborantibus aqua intercutem, elephanticis, male habitis, iandiu resolutis, comitialibus & melancholicis morbis, & arthriticis, & podagricis. Sed lõgum esset omnes morbos, quibus elleborus prodest, enarrare, nec præ copia quis facile id præstare posset. At non minori utilitate morbi, quibus elleborus nocere posset, forent recensendi. In his sunt sanguinis reiectatio, spiritus difficultas cum suffocationis metu, suspecta oculorum suffusio, affectus, qui ad caput tantum spectant, & horum maxime qui per temporum interstitia cum

faciei rubore uiolentos dolores ferunt, præterea & suffocationes uterinæ, & frequentes animi defectiones, & vasorum distentiones.

Iam de purgatione bilis atræ per uomitũ satis à nobis dictum nunc est, superest modo vt de purgatione per aluum eiuscemodi humoris disseramus. Quamobrem si natura hunc humorem præcoctum ad aluum dirigat, ipsam iuuare oportet purgatoriis medicamentis, & eisdem oportunis. Sunt vero oportuna quæcunq; atram bilẽ respiciunt, & eius quantitatem, & locum unde promouetur, insuper ægrotantis uires, ætatem, habitum &c. Multa vero sunt cum simplicia tum composita medicamenta, quæ bilem atram purgant. In simplicibus Myrabalani indi, Lactis serum, Fumaria, siue Fumus terræ, Pulegium, Tragoriganũ, Parthenuiũ, Alyssonq;. Hæc uero imbecilliora & mitiora. Vehementiora autem Polypodium, trahit enim & pituitam. lapis Armenius, folia & folliculi Senæ. sed folia sunt efficatiora folliculis, Dicat Ioannes Mesue quicquid uelit, experientia contrarium probat. Experientia vero & ipsa docet, quòd præter atram bilem trahat secundo pituitam, grauem illam quidem, & nõ nihil acrem, vt inde pondera sentiantur in imo uentre, & excitet tenasmum idest inanẽ

cupiditatem egerendi. Hæc de simplicibus medicamentis quæ atram bilem ducunt. Qua vero arte ex simplicibus purgatoriis medicamentis composita conficiantur, paulò inferius ostendemus, quando de exuberantia diuersorum humorum differemus. Nunc composita, quę atram bilem purgant, explicemus. In his sunt utræq; cōfectiones Hamech, pillulæ Indę, pillule de lapide Lazuli, pillulæ de lapide Armeno. Tu uero sumpta indicatione ab humoris & substantia & quantitate, & à loco unde purgari debet, & à languentis uiribus, ætate &c. quæ tibi medicamenti præscribunt quantitatem, utitor vel simplicibus, vel compositis prout lubet. huic enim arti innitens, errores & infamiam apud doctos declinabis, & conscientia rei bene ac fæliciter gestæ ex animo iubilabis.

Verum si non vnum tantum humorum genus exuberat, sed vel duo, vel simul omnia, scilicet vel bilis flaua cum pituita, vel eadem cum bile atra, vel cum atra bile pituita, vel hi humores omnes simul: tunc vel vno simplici purgatorio medicamento, quod singulis humoribus respondeat uti oportet, vel in vnū simul diuersa commiscere.

In his autem quæ diuersos humores purgant, sunt Peplus, quem pharmacopolæ Esu

lam rotundam uocant,& Peplion. ambo autem quoniam paribus facultatibus constant, simul recensentur, Nam eorum semina,& aliquando vnà cum germinibus siccata in umbra, contusaq; & cribrata, pondere scrupulorum quatuor data ex aqua mulsa, & super absorpta pauxilla quantitate aceti, post flauam bilem, bilem atram & pituitam ducunt, & disrumpunt flatus. quò fit ut affectibus flatuosis ꝓsint, q initia sũt melãcholiæ. Pro sunt etiam diuturnis inflãmationibus lienis, uteri, & coli,& mollibus tumoribus imi ventris.

Polypodium atram bilem & pituitam purgat. datur radix eius pondere scrupulorum septem, vel minus prout vires ferũt. Verũ in diluta aqua mulsa prius macerari oportet. potest et super salsamentis abrasa ante prãdiũ mãducari. Purgat uero mediocriter & citra lęsionẽ uel in iusculo gallinę ud in ptissana elixata.

Lapis Armenus atram bilem, & omnia quæ crassa & glutinosa sanguini commiscentur, purgat. quamobrem datur pondere scrupulorum quatuor, vel plus vel minus pro virium modo, melancholicis & elephanticis,& similibus.

Centaurium minus crassissimam bilem & mucores purgat. quocirca potandum datur decoctum ipsius coxendicis,& licnosis, sunto

autem centaurii scrupuli septem, aquæ hemina. Coquitur vero ad dimidium.

Colocynthis pituitam & bilem & muccores purgat. quare optimum medicamentum est omnibus morbis qui difficulter excutiuntur, & qui quodammodo sunt scirrhosi. Datur interioris partis ipsius quantitas duûm scrupulorum ex aquæ mulsæ cyathis duobus: imbecillioribus autem quantitas vnius tantum. Verum eligenda est quæ candida est & mollis: sicca enim & nigricans, mala. atqui contunditor & leuigator diligenter. sæpius uero cribrator. ipsa vero, cum vti volueris, in mortario omni cum diligentia ex aqua mulsa leuigator. Accidit enim vt vbi contusa fuerit, antequàm irrigetur, tenuissima esse videatur, cùm vero in mulsa maduerit, intumeat valde, adeo vt qui eam uiderit, non satis fuisse cribratam suspicetur: quod si forte acciderit, hærent partes illæ quæ non probè ex mulsa fuerint leuigatæ, ventri aliquando, aliquando ori ipsius, sed maxime quidem inuolutionibus intestinorum: quo fit ut per sui acredinem & mordacem qualitatem vlcerent intestina, & inferant nerueas passiones, scilicet tormina & contractiones. Quamobrem opus est ipsam summa cum attentione ex mulsa aqua leuigare. Verum si mitius purgare uolueris,

magnam colocynthida aperito. vbi aperta fuerit, quicquid feminũ est, detrahito. dehinc reposita in ipsa fine feminibus lanuginosa parte, ipsam impleto vel passo, vel vetere & dulci vino, sicq; finito diem & noctem irrigari. posthæc vinum linteo percolatum, & calefactum, bibendum dato. optimè enim arquatos purgat, nec non eos, qui per summa corporis pustulas habent liuidas, & eminentes.

Tithymalus omnis pituitam et bilẽ trahit. dantur vero ipsius ramusculi uirides, immo & pauxillum in testaceo aliquo torrefacti, dehinc leuigati, & ad eum modum pondere scrupulorum quatuor trium uè in aqua cum farina cõmiscentur & potantur. siccati enim sunt infirmiores. Tu vero radicem eius tithymali qui Characias nũcupatur, vbi in vmbra siccaueris, cum usus postulat, detractum corticem contusum & cribratum pondere scrupulorũ quatuor in vino dulci & vetere integram diem & noctem maceratum, linteo percolato, postea nonnihil calefacito, & propinato. purgat id optime: ut sint qui ipso in omnibus, vt arcano remedio vtantur. Verum & Tithymali, qui iuxta aquam & in humidis locis, & syluosis producitur, liquor probè & sine noxa purgat, scilicet si farina vel sicco pane leuigato excipiatur, deturq; ad magnitudinem nu

cis auellanæ. Eius vero liquoris guttæ quatuor quinqueuè dantur ab aliquibus, vel caricis vel farina exceptæ. Atqui epotus, linguam & vicinas partes uehementer exulcerat, & ventriculum incendit.

Elateriũ bilẽ & pituitã purgat. datur obolis tribus cũ hemina media lactis nuper mulcti.

Granum Cnidium purgat humores aqueos, & serosos, purgat vero etiam moderatè bilem, & pituitam. habet autem qualitatem igneam, & peracutam. Datur pars interna granorum triginta, ubi eam cum farina contuseris, & cum vino confuseris. Verum si leuius purgare uolueris, dato grana vel viginti vel quindecim. A potione parum olei rosacei superssorbeto, scilicet ne fauces exurantur. at præstiterit leuigata ex melle cocto in pillulas conformare.

Agaricus purgat pituitam & bilem, at non acriter. Dantur huius drachmæ binæ cum aqua mulsa uel aceto mulso. & ori uentriculi per leuitatem, cuius gratia innatat, officit.

Thymus pituitam & bilem abunde & sine noxa purgat. Cõtundũtur corymbi ipsius, & cribrantur, dãturq; põdere drachmarum quatuor triumuè cum modico sale & posca.

Rapum terræ κυκλάμινον uocant græci, admodum probè contusum & leuigatum pon-

dere à granis quindecim ad mediam drachmam cum posca propinatur. succi uero eius à granis quindecim ad scrupulos quatuor, decocti vero radicis ab vncia vna ad quatuor. Purgat id pituitam & bilem, & sudorem mouet. Eius autē proliciendi cum instat necessitas, medicamento epoto lāguens in operis naturę auxiliū decūbat, cooperiatur et foueatur.

Medicamenta simplicia recensuimus, quæ sigillatim priuatos ac peculiares humores purgare possunt, & adiecimus mensuram aut pondus quibus singula porrigūtur: Vt inde sumpto initio methodum idest uiam & rationem apponamus, qua plura simul citra languentis lęsionem possimus commiscere. Ad hęc vero miscenda compellimur, cum non vnam humoris speciem sed plures simul purgare oportet, nec suppetit medicamētū simplex, p quod id cōmode & citra noxam exequi ualeamus. tūc enim miscemus uel duo simul, vel tria, vel etiam plura pro varietate humorum, qui purgari debent. Est & alia miscendorum medicamentorum necessitas eiusmodi. Habent ferè omnia medicamenta purgatoria insignem aliquam qualitatem, per quam vel gustandi sensum, vel tangendi, vel odorandi, lędant. Harum vero singulis contraria admiscere oportet, quò infestę illę qualitates vel de medio tol

membris vè: quæ nisi per contraria amo-
ueantur, de integro consimiles humores vel
etiam deteriores generabunt congerentq́. Ha
rum igitur singulas, singulis contrariis corri-
gere atque fugare oportet: calidas frigidis,
frigidas calidis, humidis siccas, siccis humidas,
& compositis compositas opponendum. At
quousq; immutare oportet, naturalis tempe-
ratura si adhuc manet, indicabit. sin abiit na-
turalis, & alia ex consuetudine viuendi in ip-
sius locum subiit, hæc pariter atq; illa in mor-
bis se tueri, atque seruari ostendet, cupietq́.

Verum dicebamus supra fieri aliquando
vt ex præternaturalibus intemperaturis vna
in aliam mutaretur, calida in frigidam, frigi-
da in humidam, humida in siccam. statuamus
igitur calidam intemperaturam, quam initiũ
morbi huius esse dicebamus, per improbam
curationem tempore digerendis sanguine &
spiritibus in frigidam degenerasse, hanc vero
cruditatibus cumulandis humidam secum as-
sociasse, vt iam non frigida sit solum, sed frigi
da simul humidaq́, corpus quantum per hu-
mores congruebat, purgatum esse, scilicet vel
per vrinas, vel sudorem, vel alui purgatio-
nem, vel vomitionem, etiam per elleborum
si opus fuerit, demum adhuc frigidam & hu-
midam intemperaturam in similaribus ac sim

plicibus partibus vna cum improba qualitate gallici morbi derelictam esse. quod remedium quæso ad hunc modum præparatũ magis conducibile quàm decoctum Indici ligni poterit reperiri? nullum ferè mea sententia. Indicum enim lignum calefaciendi & siccandi vires habet. Hæc sensus indicant. Siquidẽ decoctum ipsius ore retentum, os & fauces calefacit: gargarizatum in primis per acredinem saliuam prolicit, dehinc absumit, vt etiã affectui gulæ, quem Græci σιαλισμὸν vocant, opem ferat. subscribunt sapor amarus et acer, & odor non obscurus. Lignum hoc resinam exudat, cuius gratia remollit, maturat, digeritq́; vt inde quidem, pro corporum præparatione, & naturæ propensione, aliquando aluum lenire posſit, aliquando vrinam, sudorem vero aliquando moueat, cieat vè. Nutrire autem sensibiliter posse haud crediderim, tametsi medici quidam non contemnendi id affirment. Quid enim Indicum lignum habet dulcedinis, quæ communis est omnium quæ nutrire possunt? sine qua nihil nutrit. quicquid enim nutrit, dulce est plus, minus vè. Quòd si quis dicat Indicum lignum particips esse dulcedinis, & ad proportionem ipsius nutrire posse: Nos statim linguam, quæ est gustus instrumentum, appellabimus. Ha-

bet enim poteſtatem quæ ſimilia ſunt, quæq́; disſimilia ſunt diſcernendi: vt inde naturas rerum cognoſcens, quæ familiaria ſunt eligat, aliena vero reſpuat. Mirabor ſi vnum ex mil libus per integram & inculpatam ſanitatem quis inuenerit, qui guſtato Indici ligni deco‐cto meraco & ſincero, ſe dulcedinem qualem‐cunq; perſentire affirmet. Hæc de viribus ip‐ſius. nunc de eius bonitate.

Habet lignum Indicum ſuam bonitatem maxime ab ætate. Aetatem autem indicant grauitas, color, dēſitas, odor, et ſapor. Demus igitur Indicę arbori ab ſua radice exciſę, ſicut & cæteris lignis, humiditates quatuor. Vnam crudam & aqueam, temere per ipſam fluitan tem, quam nuper exciſa aliquandiu habet, ſeruatq́;. Alteram coctam, & per ſuum ipſius corpus ſingulis partibus diſtributam, & ferè ſubſtantiæ arboris asſimilatã, atq; vnitã. Ha bet tertiam, quæ ſubſtantifica pars eſt ipſius plantæ, cæteris partibus asſimilatam iam, at‐que vnitam. Habet & quartam, quæ arboris partes mutuò continuat, & continuatas ſer‐uat. Prima humiditas ea eſt, quam nuperri‐mè terra per arboris radices eſt impartita. Se cunda ea eſt, quam ſingulæ arboris partes pro ſimilitudine, & conuenientia quam ſecum ha bent, maxime traxere ad ſeſe, coxere, & ad ſui

similitudinem ferè permutauere, sibiq; appo-
suere. Tertia illa est, quæ nuper trahebatur,
coquebatur, permutabatur & singulis parti-
bus arboris apponebatur. iam vero est tracta,
concocta, ad similitudinem earum partium
permutata, quibus antea apponebatur. & nūc
quidem substantifica, & propria & naturalis
est plantæ humiditas. Quarta vero, illa est hu-
miditas, quæ ligni partes mutuo continuat,
& continuatas tandiu seruat, quādiu lignum
est lignum. Nunc vero ad proportionem ha-
rum humiditatum, demus Indico ligno æta-
tes. Aetatem quidem puerilem, quoad suæ ra-
dici hęret, & ab ea cibum capit. Adolescentiā,
ligno nuper à suo trunco exciso, in qua tan-
diu versetur, quàm diu viride est, & humidi-
tatem illam seruat crudam aqueam vè. hæc
quidem illa est humiditas, quam viride lignū
igni appositum ea parte qua excisum vel se-
ctum vel fractum est, multo cum strepitu ac
stridore emittit euomitq;. Iuuētutem demus
ligno, quando absumpta aquea humiditate,
retinet coctam illam humiditatem, quæ ferè
est substantiæ ligni assimilata, atque unita.
Virilem ætatem, siue consistentem, siue ætatis
vigorem, liceat enim illam appellare prout
cuiq; placet, demus ligno, quando absumpta
iam humiditate illa cōcta, & ferè assimilata,

atque unita, suàm substantificam humiditatẽ integram & illæsam seruat. Demus vero senectam, quando absumpta penè substãtifica humiditae, lignum euanidum, & cariosum esse incipit. Aetatem vero decrepitam, quando iã temporis diuturnitate, in puluerẽ redigitur, & iam propè est vt desinat esse lignum. Indicum igitur lignum optimum est & tandiu esse perseuerat, quàm diu per ætatem viget, florem id ætatis vocant. tunc enim maxime densum, maximeq́ ponderosum est, vt lignum ex sui ipsius substantia, non ex aliena humiditate esse potest. tuncq́ maxime est per saporem acre, maximeq́ subamarum. amaror enim, qui antea per acerbitatem vigebat, nũc mitescit coctione, acredo autem exacuitur & inualescit. nam caliditas quæ antea sub humiditatibus obscura erat, nunc prioribus illis duabus absumptis, detecta, ligni acredinem auget, minuit amarorem, & pinguitudinem ad ligni superficiem pellit, & in resinã cogit: vt etiam nunc magis resinosum esse videatur & sit, et eandem ob causàm magis sit odorum luteumq́. Bonũ vero est, quod in ætate est iuuentutis, nonnihil tamen infirmatum sub humiditate, quæ nondum suum finem & complementũ est adepta. Nec caret bonitate, quod in ætate est adolescentiæ, sed superioribus ta-

men per aqueam,& crudam humiditatem in firmus,à qua ferè obruitur & suffocatur. His omnibus adhuc infirmius, quod puerilem ætatem agit,idest quod suæ radici adhuc hærens alimentum ueluti lac infantium instar, de terra sugit. id enim humidissimum, & ea ratione infirmissimum,non secus atque infantes per ætatis humiditatem sensibus & ratione omnium infirmissimi sunt,omniumq; quaruncunque ætatum stupidissimi. Quod vero per senilem ętatem iam exolescit, & in cariē verti cæpit,non solum vires infirmas,sed etiā plane a sui natura abalienatas habere cæpit, vt pariter quodammodo & officere & prodesse possit. Illud autem,quod iam ad vltimā peruenit senectutem,ut iam prorsus sit cariosum,nec suarum partium continuitatem seruet,nihil commune cum Indico ligno habet. Quamobrem iuuare quidem nequit, officere autem potest. Hæc de Indici ligni bonitate. Nunc vero uidere oportet quibus medicatio per Indicū lignum sit ex vsu,quibus autē nō.

Ex natura & viribus eius, quibus prosit, quibus vero non prosit,facile cuiuis patere potest. Habet enim à natura,hoc est à deo optimo maximo,quod morbo quem Gallicum Itali vocant,aduersetur. Hoc enim per experientiam nemo ferè est medicus,qui non cre-

dat & affirmet. Cuius vero qualitatis ratione, nemo non ignorat. omnes enim farētur morbo huic per qualitatem aduersari occultam, atque innominatam, Id quod nos etiam authoritati vniuersitatis medicorum assentientes, confirmamus. In vniuersum igitur omnibus hoc genere morbi laborantibus ex usu esse debet, modo aliquid momentaneum non repugnet. Cum vero uires habeat calefaciendi & siccandi, item remolliendi, maturandi, & in halitum digerendi: liquido patet, quod omnibus per frigidam & humidam intemperaturam male habentibus vsum præstet. Adhuc vero & illis qui alicubi in corpore humores frigidos, & eosdem crudos & concretos habent. Quamobrem præter gallicum morbū, prodesse poterit malo habitui, καχεξίαν uocant, neruorum resolutioni, conuulsioni, paresi, podagræ, arthritidi, coxēdici, stupori, aliquando vero & mensium retentioni, & pręfocationibus vterinis, adhuc autem & satietati, & σιαλισμῷ idest superabūdanti saliuæ, & intestinorum leuitati, In uniuersum vero frigidis omnibus morbis & humidis, siue cum materia, siue secus, conferre vtilitatē potest. Hæc de vsu medicationis per Indicum lignum. Iam vero de his differamus, qui ad hoc genus medicamenti probe sunt comparati.

Nemo est qui per naturalem temperaturam, sexum, corporis habitum naturalem, & ætatẽ hoc genus medicationis ferre nequeat: modo uires suppetant, & medicum doctum, & natura prudentem sit sortitus. Quid enim prohibet quin puerum tenellum, aut delicatiorem fœmellam, aut senem decrepitum hoc genere medicamenti curare experiamur? An non possumus viuendi rationem, & medicamenti apparatum languentis temperaturæ naturali, sexui, corporis habitui naturali, & ætati, & viribus accommodare? Iam vero de præparatione medicamenti agendum.

Indicum lignum infundi potest, potest & coqui, potest & in puluerem redactum deuorari. Verum in quouis liquore, prout ratio postulat, infundi & coqui potest, in simplici aqua, in medicamentosa, in vino, in posca, in lactis sero, & in summa in liquore quouis, qui operi & scopo medici faueat atque opituletur. Liquor igitur eligẽdus erit pro indicatione propensionis naturæ, & singularum partium affectu, siue principalium, siue principalibus inseruientium. Vbi enim natura nihil moueat, nec viscus aliquod momentaneum aliquo præternaturali tumore sit affectũ, ac præsertim lien, Indici ligni infusio & decoctum in aqua fiat simplici & pura. Vbi vero

natura superfluitates moueat aliquorsum, si oportuna sit regio, tu pariter eò vim medicamenti idoneo ad id liquore ex quo infusum vel decoctum sis facturus, dirigito. Ad eundem modum si viscus aliquod inflammationẽ subierit, a vino abstineto: sin tumorem durum, aquam declinato, tuncq́ue de posca deliberato, maxime vero si lien praeduro tumore sit affectus. Quocirca si natura ad vesicam mouet, aqua Polytrici, vel Apii, vel Adianti uti potes: sin ad aluũ, Lactis serũ fuerit oportunum, caprinumq́ue in primis. Neque alienũ fuerit aliquãdo aqua aliqua vti ex sponte nascentibus, calidisq́ue, praesertim vero vbi gallico morbo societur lienis tumor. Liquores igitur eligendi qui naturae inclinationi respõdeãt, et viscerum affectibus aduersentur. Qua vero quantitatum proportione lignum cũ liquoribus misceatur, nunc dicendum.

Sciendum tamen singulorum quantitatem nec sciri nec scribi posse, sed oportere ipsam ex naturali temperatura laborantis conjectari, item ex habitu naturali, & sexu, & aetate, praeterea ex magnitudine morbi, & aeris ambientis qualitate, & regione, & anni tempore, & praesenti tempestate. Viris enim natura calidis & siccis, & ad proportionẽ sui tẽperamenti bene habitis, si per gallicum mor-

bum ad præternaturalem intemperaturam frigidam & humidam sint versi, meracius medicamentum dari debet, adhuc vero meracius si magna sit intemperies, multo autem meracius si ambiens aer, regio, anni tempus, & tempestas, frigida sint humidaq́;. Meracius infusum erit, si seruata eadem liquoris quantitate in ea plus scobis ligni Indici macerabis. Dilutius erit, si minus scobis immiseris, quod si adhuc minus immiseris, adhuc magis dilutum erit. Liquorem igitur feruidum ea quantitate quā volueris, in vas angusti oris scobi insper gito, os statim obturato, dehinc vas in calenti furfure triticeo obruito, duos integros dies macerato, dehinc percolato, & calidum propinato. Hoc parum efficax est, & pueris & delicatioribus fœmellis dari potest. At decoctū efficacius, paratur autem in hunc modum. sumitur scobis ligni, & liquoris quem tibi elegeris, sua cuiusq́; quantitas, prout ipsam ex illis indicantibus, de quibus supra potueris conie ctari. scobem in vas, vt dictum est, angusti oris coniicito, feruidum liquorem inspergito, vas obturato, in calidum furfur sepelito, diem & noctem macerato, dehinc coquito, aliquando ad quadrantem, aliquando ad trientem, nonnunquàm vero ad semissem, ad tertias vero aliquando prout vel efficacius, vel minus ef-

ficax medicamentum habere cupis,spectando semper ad ea de quibus supra. Hæc est ratio parandi infusi,& decocti ligni Indici. Verum ipsius substantia tūc dari potest,quando languens ipse liquida medicamenta auersatur,solidiora non abhorret,sed appetit,atque exposcit. In cuius apparatu ad propensionem naturæ spectare oportet,sicut de infuso & decocto dicebamus. Nanq; si natura ad aluū mouet,ei in tenuissimum & probe excussum pollinem redacto,quæ aluum leniant admiscere oportet,scilicet vel pruna, vel passulas, vel palmulas,vel casiæ florem,vel mannam, vel myxaria,vel quid tale. ea vero vel ex sacchare vel ex melle excepta ad eclegmatis substantiam reduci possunt. Sin natura vrinas,vel sudores mouet: tū Indici ligni pollini,quæ vel vrinas vel sudores moueant admisceto. Catalogum uero eorum quæ vrinas vel sudores cient,superius adnotauimus,nec opus est ut ea iterum repetamus. Dari autem debet mane & vespere ventri vacuo,saltem tribus horis ante cibum. Nunc de modo propinandi infusum & decoctum.

Vtrunq; pariter datur ventri vacuo mane & vespere modo nequid impediat,calidū vtrunque,nisi pro tempore venter æstuet. dehinc stragulis modice operiatur. sudorem enim ex

impetu naturæ prouocari optamus,non ex onere ſtragulorum. Dormiat,vt naturalis calor exinde ad viſcera reuocatus, atque inibi vnitus,ac propterea roboratus, potionem cōficiat,& ad uenas,& ad corpus uniuerſum digerat ac diſpenſet. Sudorem ſi mouerit,ipſum ad ultimum detergito,eò enim plus ſudabit quò infrequentius detergetur. Potionis modus is eſto,qui nec ventrem admodum grauet, quiq; non in ipſo fluctuet & emergat. Vanum aūt eſt numerum unciarum potionis,vt pleriq; faciunt,explicare:cū non æquale pondus æqualiter ferant omnes, & aliqua potionis quantitas in alio fluctuet,in alio indiſſolubiliter amplectatur. Potio vbi confecta fuerit,& uētriculum dereliquerit, quæ nimirum ventris alleuiatio, & ructus indicabunt:tunc offerendi cibi inſtabit tempus. Iam igitur ad viuendi rationem deſcendamus.

Victus autem non ſecus ac medicamentū oblatum,ad calidū & ſiccum ſpectet. Modū præſcribunt primum quæ languenti homini naturalia ſunt,temperatura naturalis,ætas,& ſexus,& habitus naturalis: quæ præternaturalia ſunt,ſcilicet morbus,morbi cauſa,et quę morbum ſequuntur ſymptomata. Hæc vero quia præternaturalia ſunt,ſeſe per contraria ſummoueri indicant. Aeris vero qualitas, an

ni tempus,& præsens tempestas, & regio, & exercitia,& mores,quia nec naturalia sunt lãguenti neque præternaturam: si morbo aduersatur,talia qualia sunt,seruari oportet:sin morbo consentiant,tantum remittere eorum qualitatem oportet,quantum singula à sua cuiusq; mediocritate recesserint. Hæc vero ad exemplum prædictorum superius,si emendatione opus habent, corrigantur. Nunc autem de ratione victus in cibo & potu, quæ adeo medicationi per Indicum lignum infer uit,vt uix citra ipsam vel tantillum iuuare illa videatur. Hæc sicut & illa ad calefactionẽ, & siccationem spectet. Quod si languens per naturam,per sexum,per habitum corporis naturalem,& per ætatem calidus sit & siccus,tãto efficacius calefacere & siccare oportet,quanto horum ratione temperato calidior est, sicciorq;. Adhuc vero & hoc ipso efficacius, si consueuerit eo victu vti. consuetudo enim altera quædam est natura, quæ per sibi similia conseruatur. Victus nihilominus in hoc medicationis genere esto tenuis,prout vires languentis ferunt. sed præterea aliquid dandum est ætati,tempori,& consuetudini. An vero plus cibi mane an vespere offere oporteat ægrotanti,id morbi exacerbationes indicabũt. In exacerbationibus enim abstinere oportet,

Quamobrem si morbus mane increbuerit, vel cibi omnino nihil, vel pauxillum penitus offeri debet. sin uespere, illud idem obseruandum. Verum quoadusq; hoc medēdi genus debeat prorogari, naturalis & temperies & habitus indicabunt. Nanq; si naturalis tēperies à preternaturali sit derelicta, & habitus naturalis, qui sub improbo prius latebat, sit detectus, iam pulsus & respiratio ad sui cuiusq; naturam rediere, mens probè constat, cibos appetit, omne genus excrementi, prout in suaquisq; sanitate, excernit: Hæc ubi primum apparuerint per hoc genus medicamenti satisfactum esse confidito. Quòd si adhuc eò ventum non est, ne cessato, sed eodem medicamento instato, quoad propositum tibi, finem assequaris. Omnia enim secundum rationem facienti si non eueniat secundum rationem, non est ad aliud transeundum, stante eo quod ab initio visum fuit. Hæc de medicatione per Indicum lignum satis sunto. Nūc vero gallicum morbum cum intemperatura frigida & sicca copulemus, vel, vt rectius loquar, copulemus improbam qualitatem sæuam & contagiosam, qua sine morbus quiuis non amplius Gallicus appellatur, hanc ipsam igitur qualitatem cum frigida & sicca intemperatura copulemus in hunc modum.

Statuamus igitur hominem excrementosum frigida & humida intemperie laborasse, per medicum quãtũ satis esse videbatur fuisse ab excrementis expurgatum, Interea vero deficientibus idoneis alimentis ita contabuisse, vt non sanguis solum, & similarium partium nutrimentum, dissipata sint, sed & pinguitudo simul, immo & carnis pars maxima. siccitatem autem nec dum solidas partes attigisse, nec deesse tamen prauam illam gallici morbi qualitatem. Hic imaginatione & reipsa bini præternaturales sunt affectus. Vnus, intemperatura frigida & sicca, quæ corporis humiditati substantificæ nocet multum, prodest vero nihil. Alter, eadem ipsa frigida & sicca intemperatura copulata cum venenosa illa gallici morbi qualitate. Prima vix quidẽ sanari potest, Secũda vero minimè, vt nos opinamur. Prima sui instaurationem indicat, Secunda istud idem, ac præterea vsum alicuius Amulæti, quod venenosæ qualitati gallici morbi ex propria natura aduersetur, Ea græci ἀποτροπαῖα appellant. Verum quoniam nullum adhuc amuletum huius mali nobis experientia submonstrauit præter Indicum lignũ & vsum Argenti viui, neutrum vero ipsorũ caret suspitione: siquidem illud siccitatem auget, & imminuit corporis alimenta: hoc ve

ro & exiccat quidem, & quicquid est excre-
menti, à partibus ignobilioribus ad nobi-
liores pellit, scilicet à cute & carnibus ad
os & fauces, & gulam, & ventriculum
& intestina. quo fit vt illa aliquando ita
inflammet, & excoriet, vt nec languens man-
dere cibum queat nec deglutire, ut nonnul-
los aliquando per inediam interire contige-
rit. Accidit vero etiam aliquando vt per ex-
coriationem ventriculi & intestinorum suc-
cesserit eorundem leuitas, Græci λειεντερίαν uo
cant: quæ, sanata excoriatione, insanabilis ef-
fecta per leuitatem cicatricis hominem ad a-
quam intercutem, & tandem ad miserã mor-
tem perduxit. Sed amabo quis in tãto affectu
siccitatis, in tanta virium infirmitate Indico li
gno, vel Argento viuo vti auderet? Superest
igitur vt spreta nunc secunda intemperatura
prout secum adiunctam habet qualitatem il-
lam venenosam, Nos istam ipsam citra qua
litatem venenosam curare experiamur. Cura
ri quidem debet refectione, non quauis, sed ea
quæ paulatim fiat. (Quæ enim longo tempo
re extenuantur corpora, lentè reficere oportet
&c.) Animi tranquillitate, cibo & potu opor
tunis, scilicet qualitate, quantitate, usus ordi-
ne, & temporis occasione, adhæc dispensatio-
ne alimẽti. Cibi igitur humidi sunto, calidiq;
sed

ſed circa cibi caliditatem admodum multa di ligentia vti oportet, ne ſcilicet per immodi- cum calorem ſiccitas augeatur. Quantitas au- tem noxæ modum calefaciendi ſuboſtendet. Hominis igitur taliter affecti curationem hi- ſce principiis ordiamur. Quotidie purgatis alui excrementis, & ieiuno ventre hominem pinguiter ex dulci oleo fricato. dehinc in ſo- lium aqua tepida plenum demittito, prout ſu perius in curatione calidæ intemperaturæ di cebamus: in eo immorator vt ſibi lubet. vbi exierit, linteis calidis detergitor. poſtremo iterum inungitor oleo calefaciente, modiceq́ adſtringente: ne cute per balneũ rareſacta ali mentum fuſum ac diſpenſatum, in halitum di geratur. his peractis aliquantiſper in lecto quieſcito. dehinc cibum capito. cibus eſto co ctu facilis & nutriens, & minime glutinoſus, minimeq́ excrementoſus. in hoc cibi genere, lac nuperrime mulctum primas habet, ac præ ſertim muliebre, utpote quod homini & ſimi le eſt et familiare. poſt ipſum, aſininũ: cuius om nis bonitas ad tenuitatem ſuæ ſubſtantiæ re- ferri debet: ea enim ratione minime coagula- tur, & citisſime in corpus permeat ac diſpẽſa tur. mel uero optimum ac deſpumatum ei ad miſceto: id quod & nutrit quidẽ, et calefacit,

ac neq; lac cogi finit. Vbi lac sumpserit, quiescito, quoad tempus sit secundæ lauationis, id quod ferè erit post quatuor, aut quinque horas ab assumpto lacte. Verum an probè illud coxerit, ructus & ventris moles indicabunt. Nanque quoad ructus lac redoleant, & ventris moles non subsidet, secundæ lauationis adhuc tempus non est. Contra vero, vbi ructus nihil olent, & subsedit ventris moles, iã instat lauationis tempus. Quamobrem iterũ pinguiter fricato ut prius, & reliqua ad eum modum, quem diximus, peragito. lac cum melle iterum exhibeto, & iterum quescito ad cænam usque: ne alimentum, quod nuperrime concretum fuit, dissipetur & pessum eat. æger autem si lauatione oblectatur, iterum & tertio ad præscriptum modum ante cœnam inungitor & lauator. Cibus vero, qui ad cœnam apparari debet, panis purus esto, modicè fermentatus, probè coctus, & qui salis non nihil habet. cui etiam si aliquid chiæ mastiches addideris, venter, cui primam ciborum coctionem acceptam ferimus, aliquam consolationẽ minime contemnendam consequetur. In obsonium oua gallinacea ad leuem concretionẽ diligenter cocta, sunt ex usu. item pulli gallinacei, & alæ, & testes. ego vero nec perdices,

nec phaſianos reprobarim, quorum ſcilicet carnes friabiles ſunt, quia non pridie, nec nudius tertius, ſed tandiu à iugulatione fuerint maceratæ. tales enim à ventriculo iam per tabem inanito ac ſemimortuo facilius & immutantur, & conficiuntur. ſed & auiculæ montanæ, quæ molles ſunt carne, ſunt ex vſu, ſunt enim omnium minimè excrementoſæ. Declinare vero oportet à paluſtribus omnibus, & ab his quæ carnes duras habent, ſiquidem illæ ſunt excrementoſæ: eæ uero, vbi languet naturalis calor, ſicuti nunc languet quidem, nec ſatis immutari, nec coqui poſſunt. Ciborũ quantitas eſto, ſi fieri poteſt, quæ non grauet quidem, nec homini ſomnum ſtatim inferat, ac torporem. Quòd ſi in homine exinanito ac ferè macie confecto, qualis is eſt, qui nobis eſt propoſitus, vitari nequit: quàm ociſsime deſinat, & grauis, & torpidus, & ſomno captus eſſe. Ordo vero ciborum offerendorum is eſto, qui iam ferè à nobis obiter eſt declaratus, ſcilicet vt liquida primum & coctu faciliora, deinceps vero craſsiora, & minus coctu facilia porrigantur. Verum occaſio ciborum offerendorum inde expetatur, vt qui prius fuere aſſumpti, confecti iam ſint, & ventriculum dereliquerint, quæ dignoſci ex ructibus

& ex ventris mole dicebamus. Potio uinum esto, vetus quidem: & eò antiquius, quò frigiditas maior fuerit: nec tamē adeò sit antiquū, vt iam amarorē in gustu ostēdat, amara enim siccant nimis. Quantitas autem esto, quæ in ventriculo nec fluctuet, nec innatet. Vbi vero per hanc viuendi rationem corporis habitus & plenior & coloratior esse cæperit, iam nonnihil victus venit immutandus. pluribus enim frictionibus iam vti oportet, ciboq́ue vesci & crassiore & glutinosiore, hoc est magis nutriente: vt pro lacte alica offeri possit, pro volatilibus suillæ carnes, in alica elixatæ. Sed propositum nostrum nō est, ut totam refectoriam viuendi rationem omnibus numeris expletam exponamus. Illud autem quod initio fuit dictum, semper in memoria haberi oportet, quòd hæc permutatio paulatim fiat: pariterq́ue nec illius obliuisci, scilicet dandum esse aliquid ætati, tempori, & consuetudini. Hæc igitur de hac refectoria viuendi ratione in præsentiarum satis sunto. Verū vbi hominē ea macie cōfectū refeceris, finito tādiu quiescere ab omni medendi genere, quoad robore viriū cōparato, medicationis per Indicū lignū rationē tuto inire possis. Tūcq́ue re probè gesta methodoq́ue quam circa medicationem per In

dicũm lignum adnotauimus, inhærendo, certam fiduciam habere poteris integræ ſanitatis acquirendæ.

Nunc demum ad corrigenda ſymptomata deſcẽdamus. Tametſi nos multa recenſuimus, cum de ſymptomatis agebatur: nihilominus quatuor ſunt potisſimum, quorum nos ſingillatim rationem habere eſt neceſſum. Primum grauitas ſcapularum, Secundum iugulorum & ſummorum humerorum dolor. Tertium fauciũ rubor & calor. Quartum pilorum caſus, & viſus hebetudo: quæ ideo vnà coniunximus, quia ambo ab unica cauſa pendent, & eadem ferè curatione opus habent, differente tantummodo ex natura affectarum particularum. Grauitas igitur ſcapularum, quoniam à ſubſtantia vitioſorum humorum ſcapularum muſculis incumbente eſt orta, vacuari puſtulat. & quanuis multa ſint vacuationis genera, commodisſima tamen eſt ea quæ fit per tenues meatus cutis, cum ſit magis vicina exitui, & minus periculo expoſita. Vacuare vero per cutem poſſunt quæcunque rarefaciunt, ſubiecta attenuãt, deterguntq́ euocantq́. de his autem dictum eſt abunde, cum de curatione puſtularum, quæ per totum corpus ſparguntur, agebatur. ad

quæ recurrendum, ne eadem nos iterum fru-stra repetamus. Atqui iugulorum dolor ex-petit & hoc medicamenti genus. Verum quo-niam eius materia altius est infixa, scilicet & in membranam, qua ossa integuntur, & in tendones musculorum, qui ad summum hu-merum peruenere: tanto tenuior & leuior es-se debet, quanto meatus membranarum & tendonum meatibus carnium sunt angustio-res. Sicut igitur minorem grauitatem parit in particula cui insidet: ita dolorem per acredi-nem, quam in sese habet, sæuiorem. Cum præ-terea sit alia causa doloris sæuioris & obstina-tioris, scilicet suæ particulæ densitas multo vtique maior carnium densitate: & propte-rea & mitiore medicamentorum materia, ma-gisque rarefaciente opus habet. Pinguibus igi-tur admiscenda erunt, quæ tenuem calidita-tem in sese habent: neque incommodum fue-rit aliquid tantillum admiscere, quod modi-ce sensum obscuret, hebetetque. Vsi sumus ver-bis, tantillum, & modice: ne ex copiosiore vsu obstupescentium, tendones & membranæ plus iusto densentur, & contumaciores fiant. Sumito igitur medullæ vitulinæ & adipis anserini pares portiones, opopanacis & sul-phuris vtriusque prædictorum sextam partem,

opii,croci,ſingulorum ſulphuris ſolius duo decimam partem,ceræ pars quarta medullæ eſto & adipis. cera cum medulla & pinguedine liqueſcat.quibus liquefactis cætera tenuiter pulueriżata adiiciantur,& ſtatim ubi cum ſpathula miſcueris, ab igne amoueantur. Quòd ſi magis digerere volueris,augeto ſulphuris quantitatem : ſin magis rareſacere & remollire,addito ad quantitatem pinguedinis & medullæ, & opopanacis, vel pro medulla uitulina vtitor ceruina, & pro opopanace ſagapeno. Hoc medicamento calente particulas dolentes illinito.uerum prius linteo tepido particulas illas leniter perfricato, ab illitione lana ex œſypo pingui & calente obuoluito.Poſſunt conſimilia medicamenta, dempto opio,ſcapularum grauitati opitulari.Quòd ſi vehementioribus euocantibus uti volueris,poteris pro pinguedine & medulla, vti oleis ſcilicet chamęmelino, vel anethino: vehementius vero fuerit irinum & laurinum,& oleum vetus, & cedrinum. poteris etiam admiſcere adipem leonis uel pardi, vel hyęnæ,quibus admiſceri poſsũt & radix bryoniæ,& ariſtolochia, & radix aſphodeli, nitrum, arſenicum uſtum, melanteria,& eiuſmodi:Immo & euphorbium, ſi uehemen

tisſime volueris euocare. Hæc vero de grauitate ſcapularum & doloribus iugulorum, & cæterarum ſolidiorum partium ſatis ſunto. Nunc vero de faucium rubore, & calore.

Faucium rubor & calor ſtatim vbi appareãt, ni ſupprimantur, inflammationem accerſent, inflammatio autẽ ſi ſemel acceſſerit, niſi citisſime amoueatur, vlcus exedens parit. tanta eſt huius morbi malignitas. Faucium igitur rubor & calor ubi ſtatim apparent, quæ refrigerant, quæq́ adſtringunt, adhibenda, & humores, ne influant cohibendi. Cohibentur illis ipſis quæ refrigerant, & adſtringunt: præterea & reuulſionibus ad inferna. Refrigerant & adſtringunt leuiter quidem poſca, & lac chalybeatum: uehementius, acuti lapathii decoctum & ſuccus: adhuc uehementius, rubi decoctum, & canini rubi: item mali punicæ & balauſtiarum decocta. his vero addi poſſunt & ſuccus vuæ acerbæ, & rhois ſuccus, & hipocyſtidos, & acaciæ. Atqui deorſum trahunt acuti clyſteres, frictiones partium inferiorum, vincula ſupra cubitos admota, præterea & cucurbitulæ præcordiis affixę, ſcapulisq́. Si ſubſederint rubor & calor, inflammationis ceſſat omnis timor: Sin non ſubſederint quidem, & iam inflammatio ac-

cesserit,& iam vlcus excedens pepererit, tametsi de eiuscemodi vlceribus iam antea satis abundè suo loco dixerimus, nunc obiter & hoc vnum adiiciamus, quòd vix eiusmodi vlcera citra suffumigationem sanari queunt. Caetera enim medicamenta ab saliua abluuntur, nec suae facultatis vix imprimere quicquàm possunt. Quamobrem nunc etiam ex vsu erit aliquid de suffumigiis addidisse. & primum quidem dicemus quibus suffumigia conueniant, quibus vero minime.

Suffumigia sunt ex vsu his, quibus in faucibus vlcus malignum haeret, & quibus in gargareone, quibus etiam in palato, praeterea & his qui difficulter & non nisi recta ceruice spirant, insuper & his qui in thorace multos frigidos succos habent. Iis uero ex vsu non est, qui sanguinem tussi reiectauere, neque non iis, qui morbo sicco circa thoracem male habent.

Suffumigium vero in hunc modum parare oportet. Sedeat languens, totus linteis operiatur, crura ab inuicem diducat, caput ita deorsum inclinet, vt facies genibus sit vicina, ore hiet, & ponatur suffumigium inter crura, & fumũ ore hiãte excipiat. Atqui melius fuerit si per infundibulũ excipiatur. Iã vero qui

bus ad suffitum vti possimus,explicandũ.

In suffitu omnia ad siccitatem spectent. Hæc vero sunt quibus suffiri licet. Castoriũ, Aristolochia, Bitumen, Sandarache, Ladanũ,Terebinthina,Chalaminthe,Styrax, Mastiche, Thus,Cucumeris agrestis radix,Centãrium,Fœniculi semen. Fortiora sunt Stibium & Mysi,& Cinnabari.In compositis illud est experientia comprobatum, in humidis affectibus & pectoris & capitis,leue tamen est,ac commodatum delicatioribus,& humidioribus naturis.Constat id ex Styrace, Terebinthina,Sandaracha,& Mastiche æquis portionibus.quod si siccantius facere uolueris,addito Cinnabaris plus,minus vè pro mali magnitudine,& temperatura naturali totius corporis & affectæ partis.Hæc de suffumigiis. Nunc uero de casu capillorum & barbæ.

Dicebamus supra ex splendore & nitore cutis,& oculorum,& ex priuatione pruritus & mordacitatis,astrui posse, minime materiã alienam subesse cuti & tunicis oculorũ, (materiæ enim alienæ cutem,& oculorum tunicas fœdant,non illustrant), immo potius per quandam simplicem & alienam caliditatem rarefieri cutim & tunicas,In cute digeri,ac dissipari pilorum alimentum,In oculis spiritus

uisui inseruientes. Ex his autem duæ indicationes elici possunt, Vna ex caliditate illa non insigni cutis & tunicarum oculorum, Altera ab earundem immodica raritate: Illa refrigerationem, hæc adstrictionem indicat. Refrigerat ambiens aer, si talis esse contigerit. sin non sit talis, apparetur eo pacto, quo aliás superius dictum fuit. Item corporis & animi tranquillitas & quies, & longus & altus somnus. Sicut contra, exercitationes, & ira, & vigiliæ in externis calorem augent. Quamobrem inediam exercitationes, iram, & quicquid calefacere corpus potest, auersator. Venereis abstineto. Purgationes, sanguinis detractiones, omnes denicꝫ euacuationes, præter eas quæ naturæ sunt consuetæ, vt maxime hostiles declinato. Sunt ex vsu lauationes, primum quidem ex tepida, dehinc uero ex frigida, ad hunc enim modum frigida uis altius penetrabit, & suam facultatem imprimet. quæ si aluminosa & ferrea sit, quales ex sponte nascentibus multæ sunt in Italia, cutem præterea & tunicas oculorum densabit, cogetcꝫ. & vtracꝫ ratione ambo hæc symptomata, retinendis pilorum alimentis, & visiuis spiritibus, reparabit, corrigetcꝫ. neque efficacius remedium reperiri posse crediderim. Sed & ocu-

li & facies sæpisſimè lauentur ex poſca admodum diluta. conſtet ea ex aqua roſacea, & roſaceo aceto. eſto vero ſub ſolis calore tepefacta. Illinantur item oculi ex ouorum albis diutisſime in plumbeo mortario bene mundo agitatis. Lacte inſuper muliebri iam nonnihil aceſcente.

FINIS.